Staat van Zaanstad: de cijfers
Trends en ontwikkelingen in beeld

Team Onderzoek en Statistiek

Inleiding

Het document ‘Staat van Zaanstad’ geeft op basis van kengetallen, statistieken en andere informatie een overzicht op een groot aantal verschillende beleidsterreinen van de gemeente Zaanstad en geeft daarmee inzicht in ontwikkelingen en trends die in onze samenleving spelen. Het biedt tevens inzicht in mogelijke thema’s voor de nieuwe bestuursperiode (2018 – 2022). Deze Staat van Zaanstad bouwt gedeeltelijk voort op eerdere edities van de Staat van de Stad (Zaanstad), opgesteld door Team Onderzoek & Statistiek.

De Staat van Zaanstad beslaat in totaal 7 hoofdstukken met de thema’s: demografie, inkomen, economie, sociale trends, veiligheid, ruimte, wonen, duurzaamheid en sport en cultuur. De beschikbare gegevens zijn verwerkt tot overzichtelijke grafieken en tabellen en laten in vrijwel één oogopslag zien wat de stand van zaken is bij het betreffende onderwerp. Gegevens zijn zoveel mogelijk vergeleken met andere gebieden , namelijk een aantal - qua omvang en structuur vergelijkbare - gemeenten , Nederland, de Metropoolregio Amsterdam en een paar grotere gemeenten in de MRA).

De Staat van Zaanstad heeft als belangrijke en onafhankelijke onderlegger gediend voor de trendstudie van Platform31 ‘Vergaand veranderen, slim verschillen, duurzaam verbinden; Stedelijke trends en opgaven voor 2018 e.v.’.

Team Onderzoek en Statistiek, november 2017

Inhoudsopgave Staat van Zaanstad

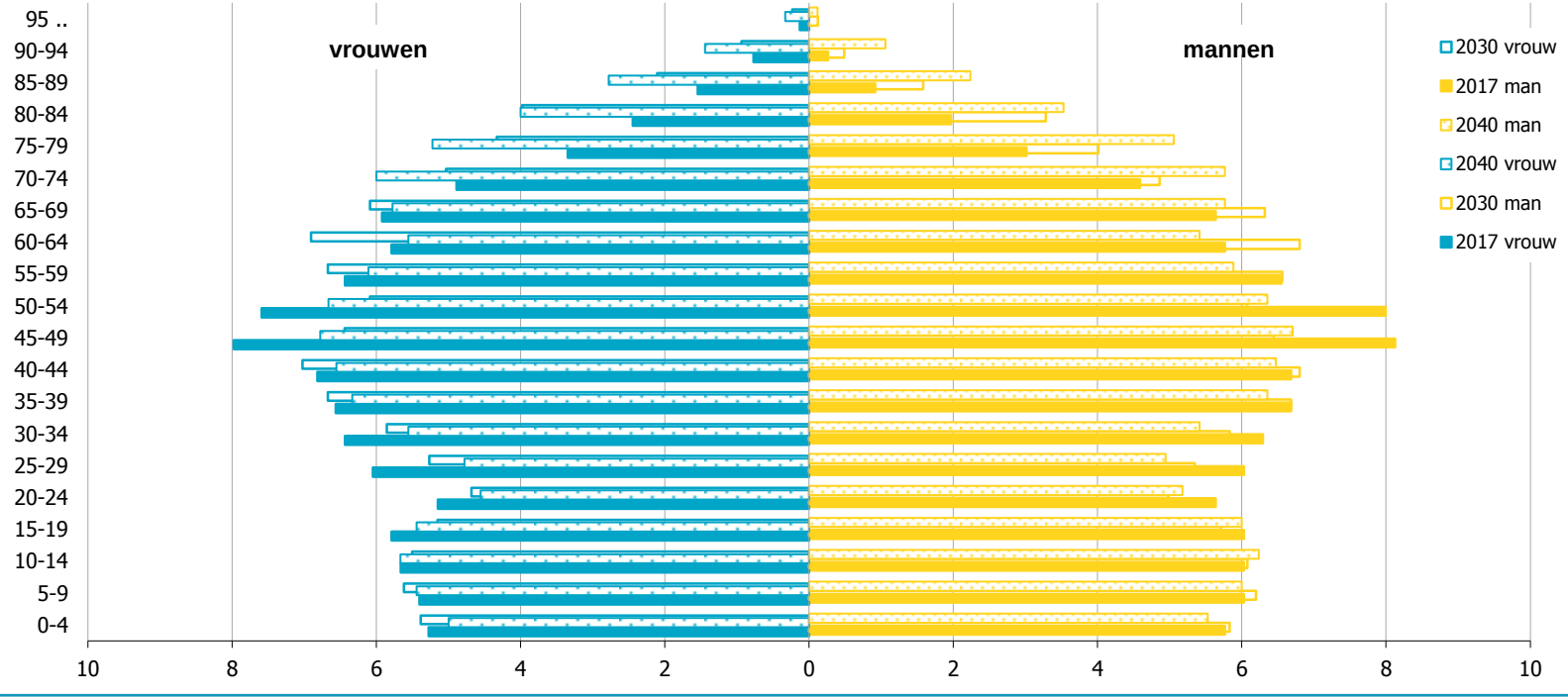
1. Demografische trends en ontwikkelingen
2. Trends inkomen en economie
3. Sociale trends en ontwikkelingen
4. Veiligheidstrends
5. Ruimtelijke- en woontrends
6. Transitie naar duurzaamheid
7. Sport en cultuur

1 Demografische trends en ontwikkelingen

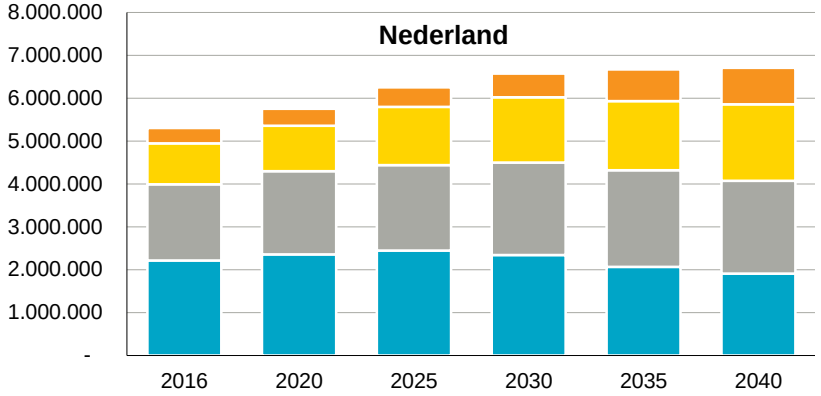
Toekomstbeeld Zaanstad: stabiel % jongeren, afname % 40-54 jarigen en sterke toename % 70-plussers

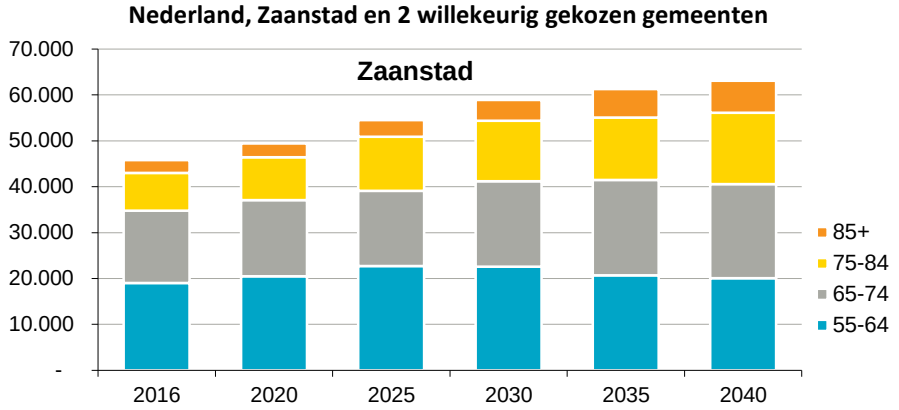
Bron: CBS

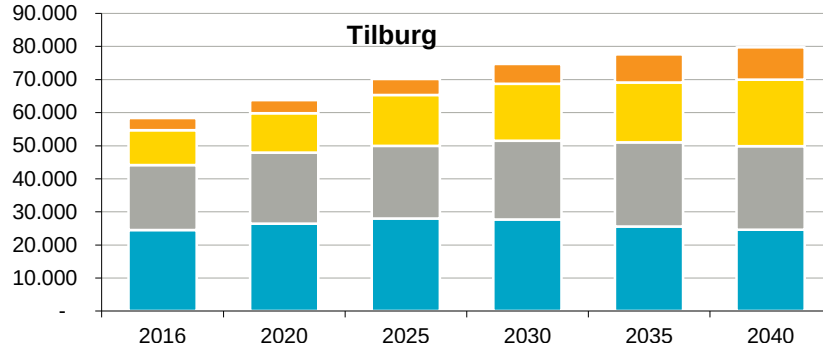

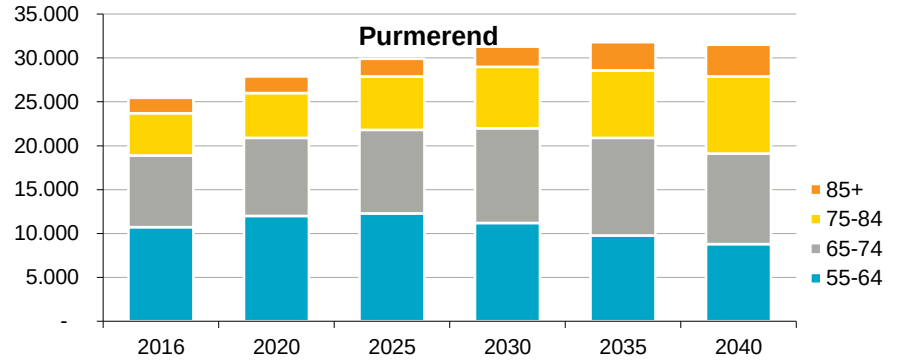
Dubbele vergrijzing: aantal 65+ én 75+ neemt overal toe

Bron: CBS

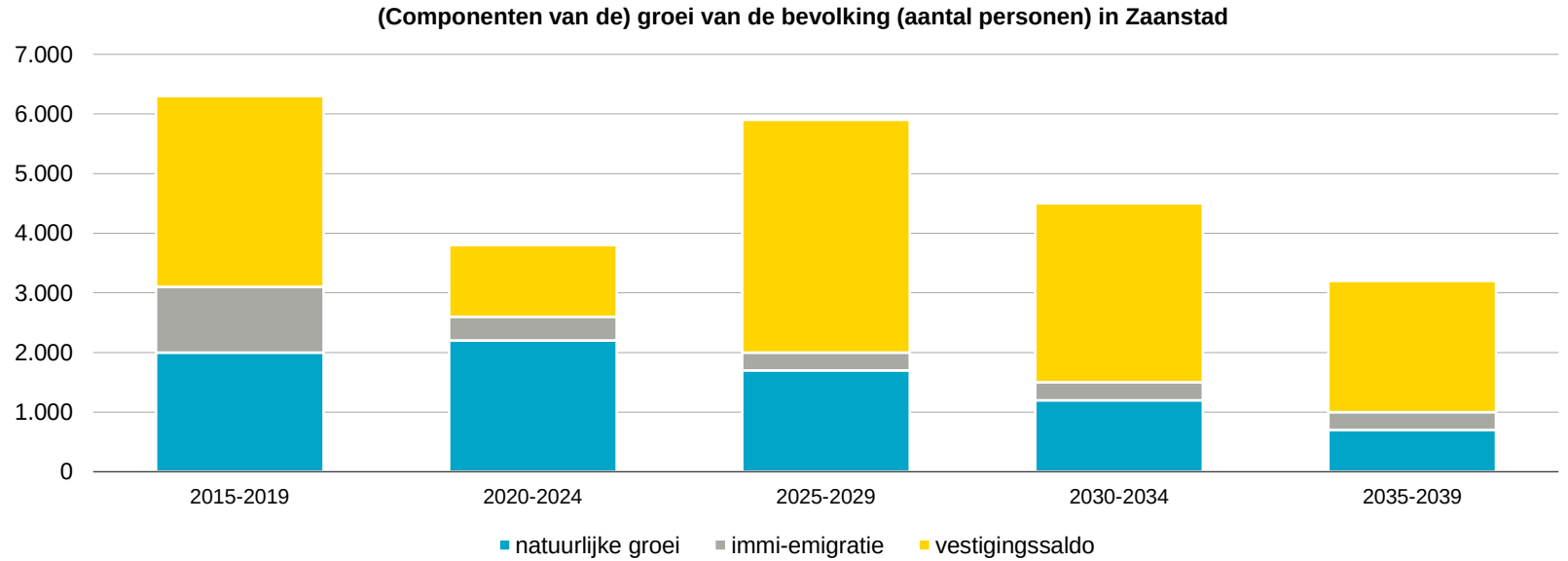

Groei aantal inwoners in Zaanstad vooral door migratie

Bron: CBS/Pearl 2016

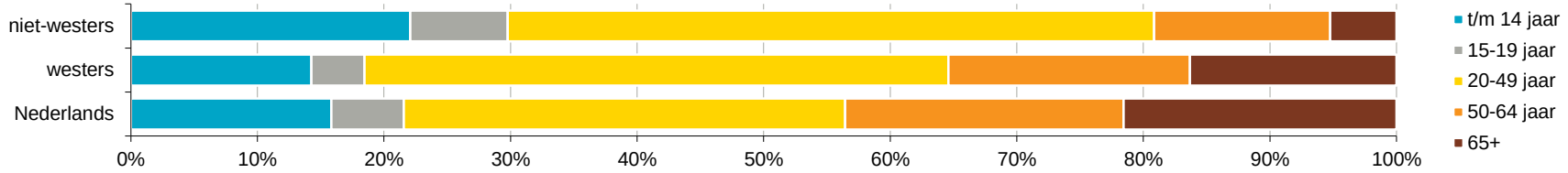

jaar	inwoners
2015	151.400
2020	157.700
2025	161.500
2030	167.500
2035	172.000
2040	175.200

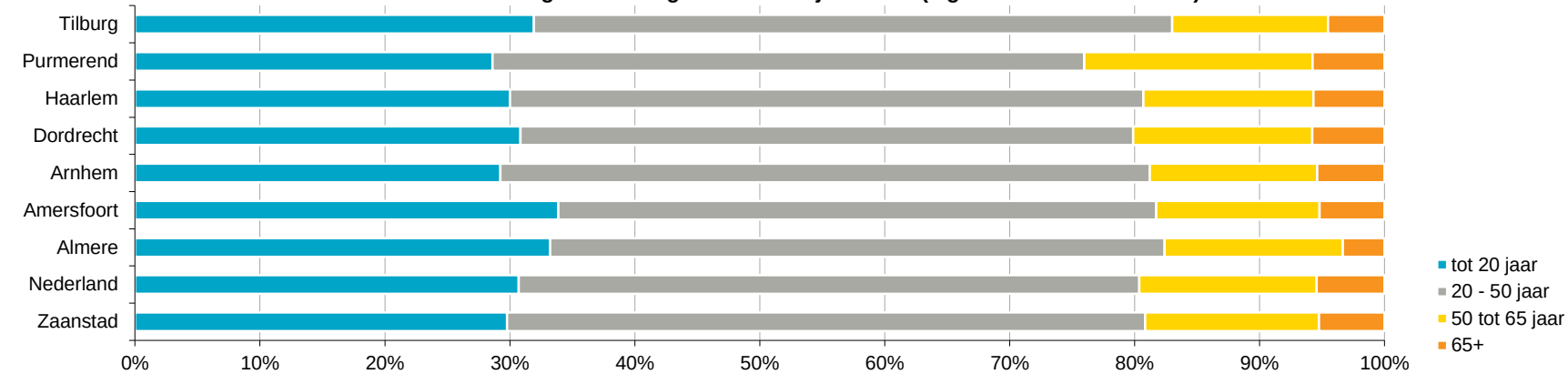
30% van de inwoners met niet-westerse achtergrond in Zaanstad is jonger dan 20 jaar

Bron: CBS

Personen in Zaanstad met Nederlandse resp. migratieachtergrond naar leeftijdsklassen (2017)

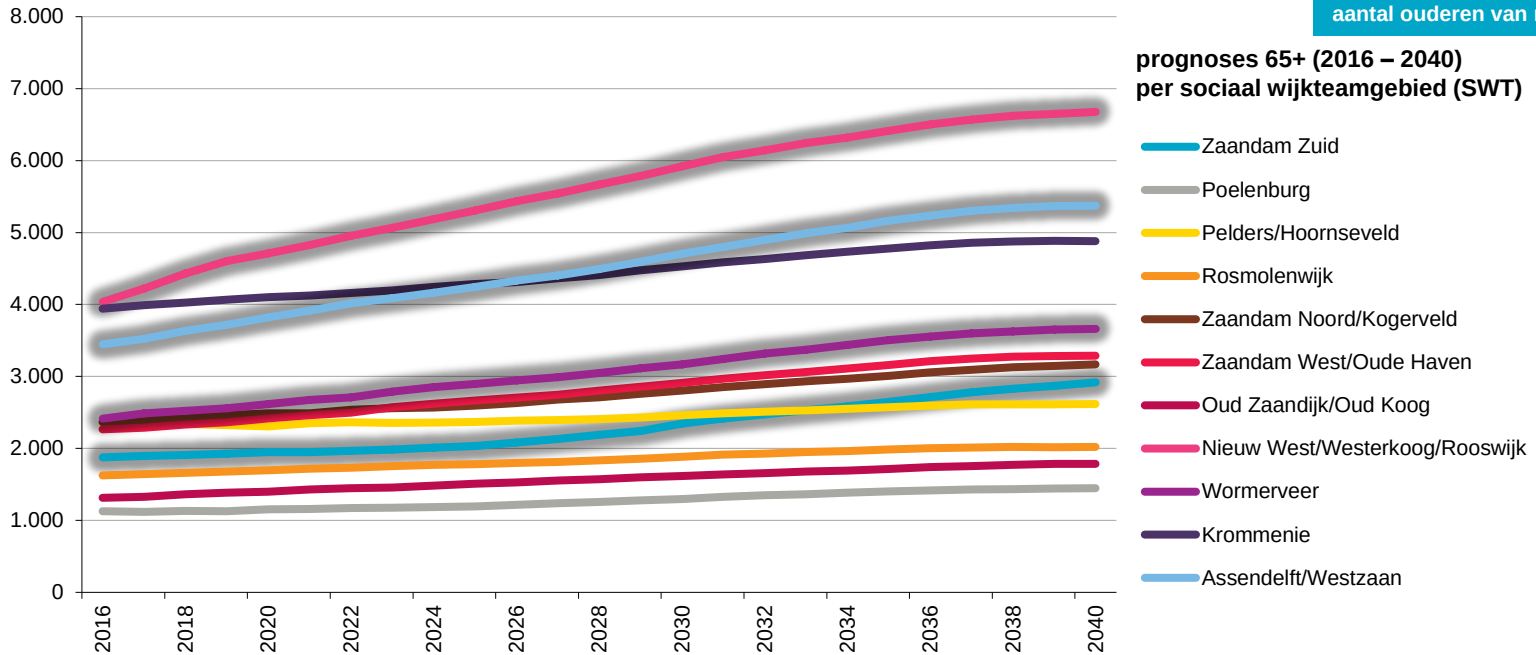
Personen met niet-westerse migratieachtergrond en leeftijdsklasse (9 gemeenten + Nederland)

Vergrijzing vindt op verschillende plekken in Zaanstad op verschillende momenten plaats

Bron: BRP2017

De vier procentueel sterkste stijgers zijn in deze grafiek voorzien van een gloed. Deze SWT-wijken kennen volgens de prognose een stijging in het aantal ouderen van meer dan 50%.

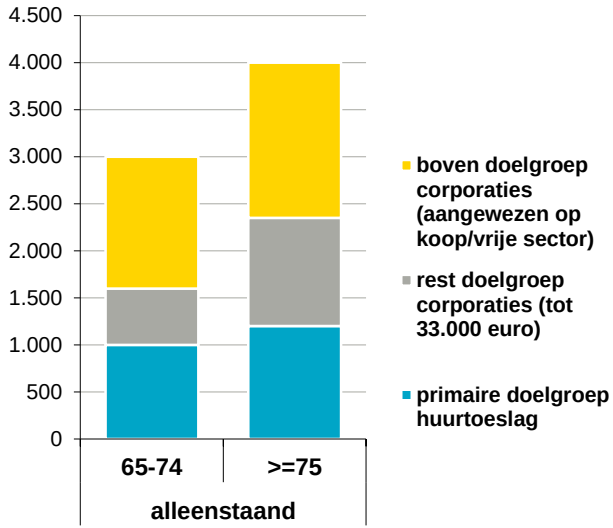
prognoses 65+ (2016 – 2040)
per sociaal wijkteamgebied (SWT)

- Zaandam Zuid
- Poelenburg
- Pelders/Hoornseveld
- Rosmolenwijk
- Zaandam Noord/Kogerveld
- Zaandam West/Oude Haven
- Oud Zaandijk/Oud Koog
- Nieuw West/Westerkoog/Rooswijk
- Wormerveer
- Krommenie
- Assendelft/Westzaan

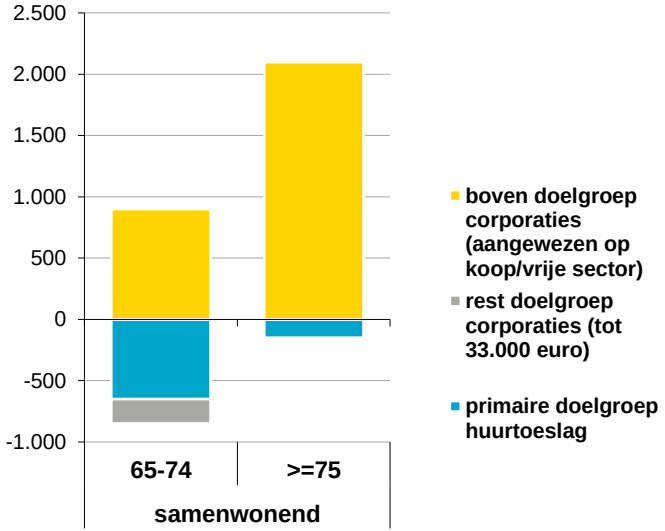
Groei aantal ouderen (alle inkomensgroepen), vooral van hen, niet in aanmerking komend voor corporatiewoning

Bron: Fortunamodel Abf

Prognose alleenstaande huishoudens (65+) naar inkomensniveau, Zaanstad 2015 - 2030

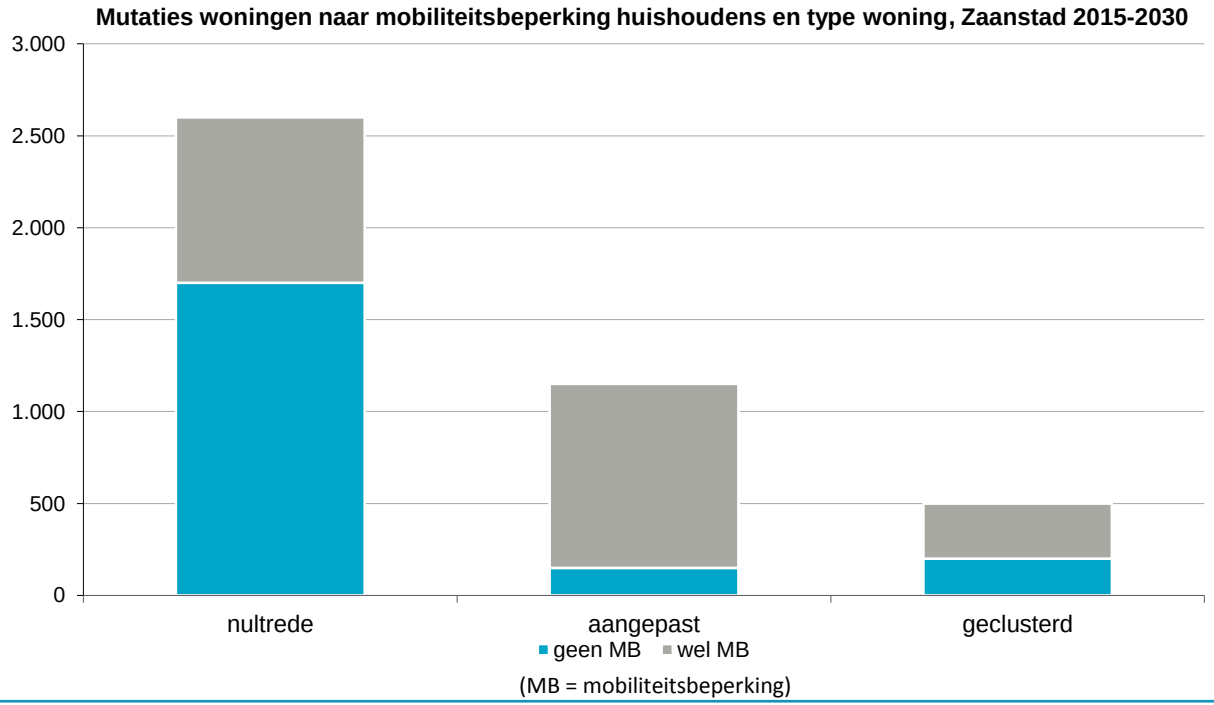
Prognose samenwonende huishoudens (65+) naar inkomensniveau, Zaanstad 2015 - 2030

Inkomenstrend:
- Toename alleenstaande ouderen in alle inkomensgroepen
- Toename samenwonende ouderen voornamelijk in bovenmodale inkomensgroepen

Opgaven levensloopbestendig wonen: vooral in koopsector en vrije sectorhuur

Bron: Fortunamodel Abf

Opgave geschikte woningen: 4.200 woningen

Via nieuwbouw of aanpassing voorraad:

- **2.600 nultredenwoningen (vooral in koopsector)**
- **1.100 aangepaste woningen (1.000 in koopsector)**
- **500 geclusterde woningen (400 in huur (m.n. in vrije sector)**

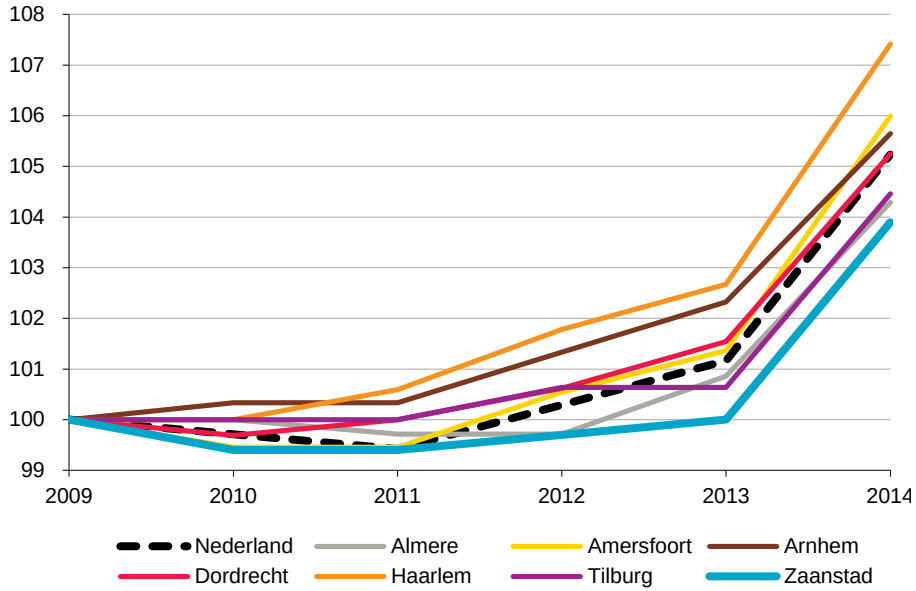
2 Trends inkomen en economie

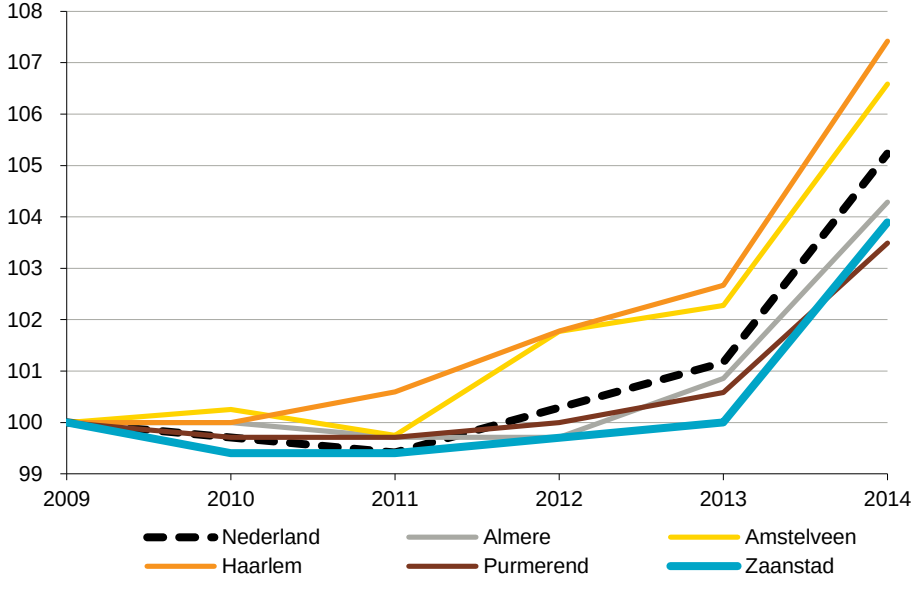
Inkomens in Zaanstad volgen trend, maar blijven wel achter

Bron: CBS/RIO

Zaanstad, Nederland en 6 vergelijkbare gemeenten

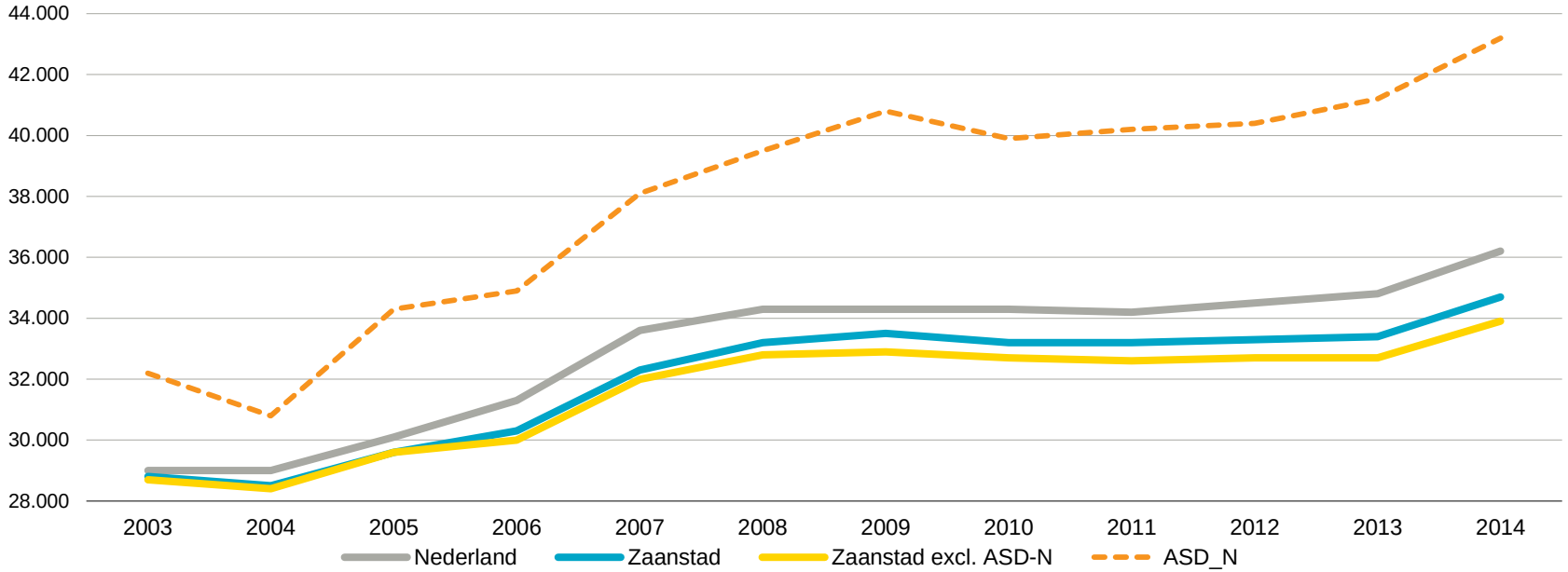
Zaanstad, Nederland en 4 gemeenten in de MRA

Nieuwbouw (Assendelft Noord) draagt bij aan hoger gemiddeld inkomen

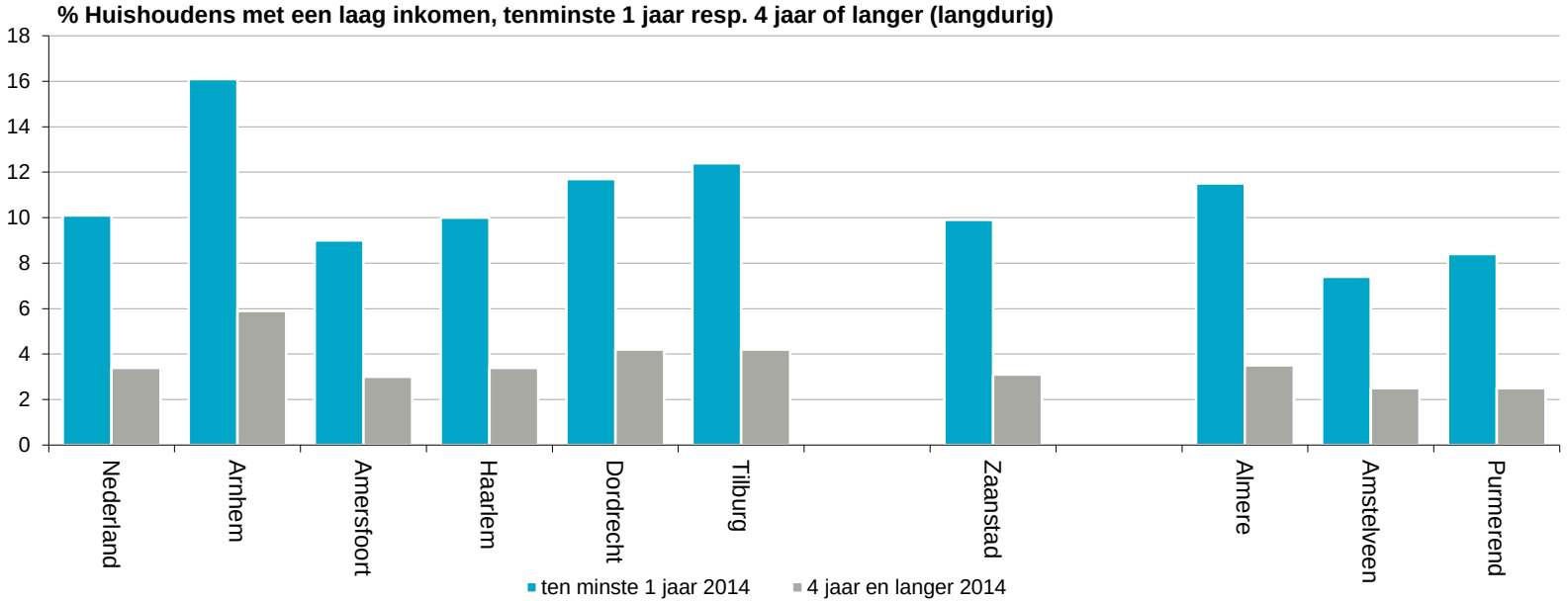
Bron: CBS/RIO

Ontwikkeling gemiddeld huishoudensinkomen Nederland, Zaanstad (in- en excl. Assendelft Noord)

Huishoudens met (langdurig) laag inkomen in Zaanstad op niveau van het landelijke gemiddelde

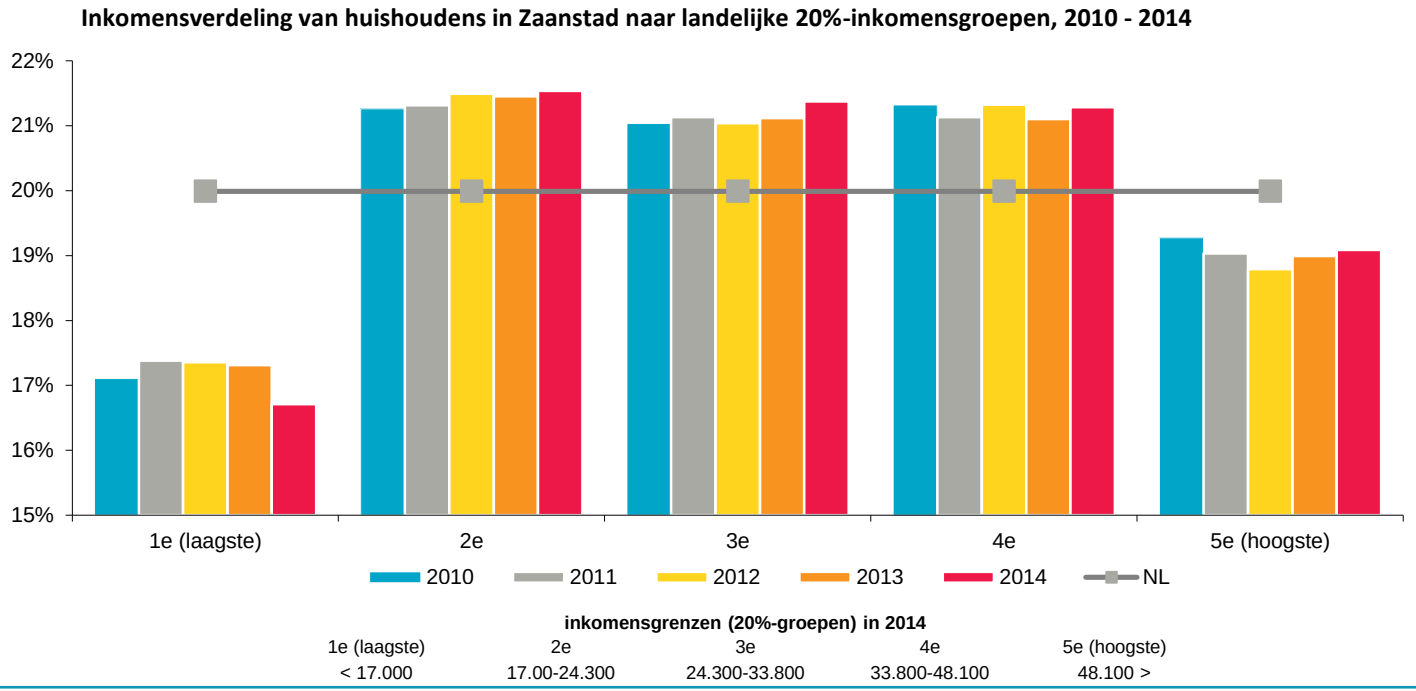
Bron: CBS/RIO

Definitie particulier huishouden CBS:
Eén of meer personen die samen één woonruimte bewonen en zichzelf, dus niet-bedrijfsmatig, voorzien in de dagelijkse levensbehoeften.

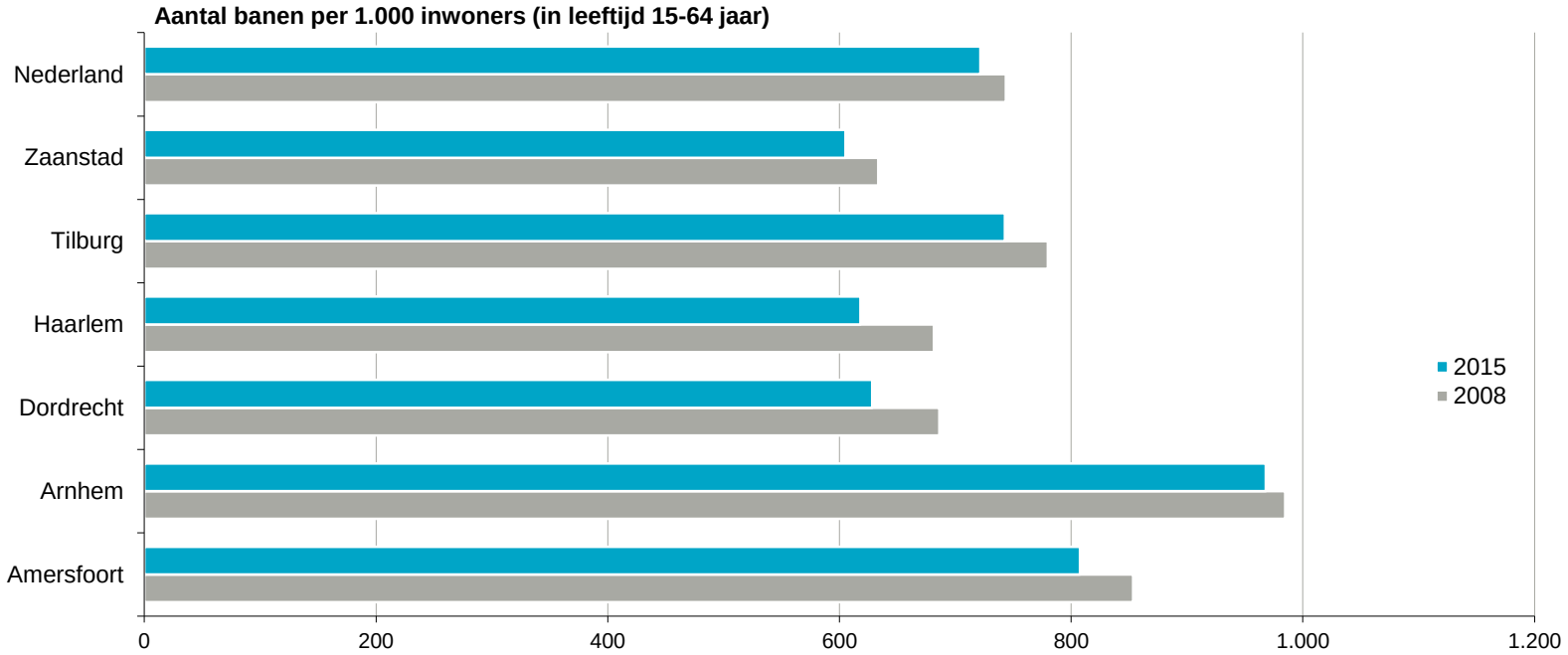
Weinig en afnemend % huishoudens met inkomen in de ‘laagste’ klasse; wel veel lage(re) middeninkomens

Bron: CBS/RIO

Invloed conjunctuur op het aantal banen is overal zichtbaar

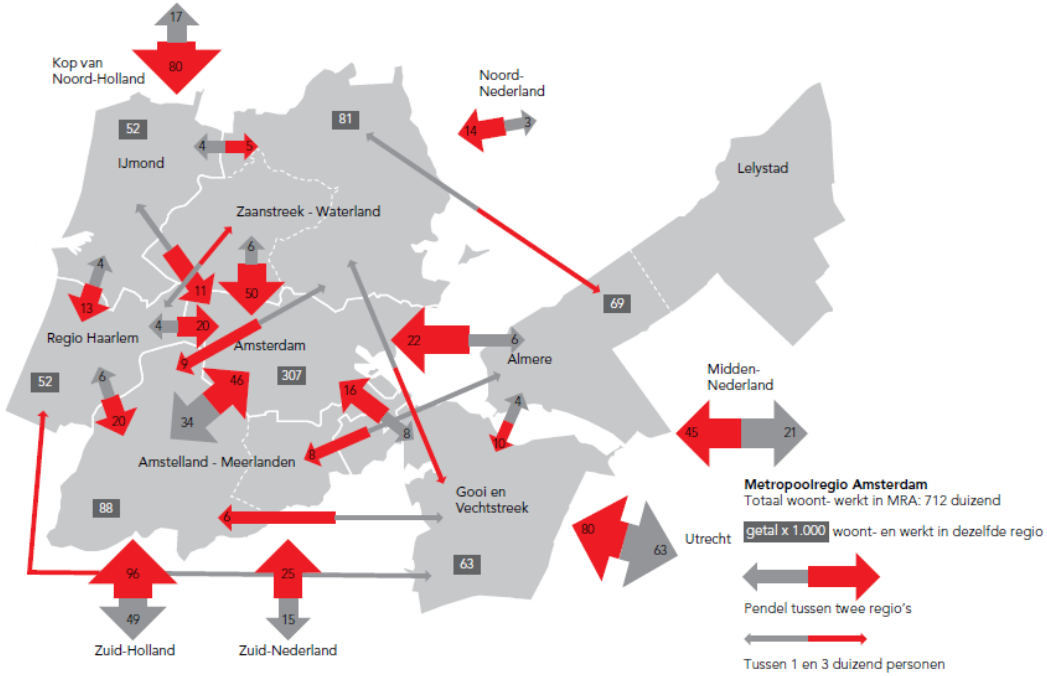
Bron: CBS/LISA

Zaanstad is voor belangrijk deel van de werkgelegenheid afhankelijk van Amsterdam

Bron: MRA
Economische Verkenningen

Figuur 2.9 Pendelstroom naar de MRA is groter dan uitgaande pendel
Interne en externe pendelstromen van de MRA; aantal personen x 1.000; 2015

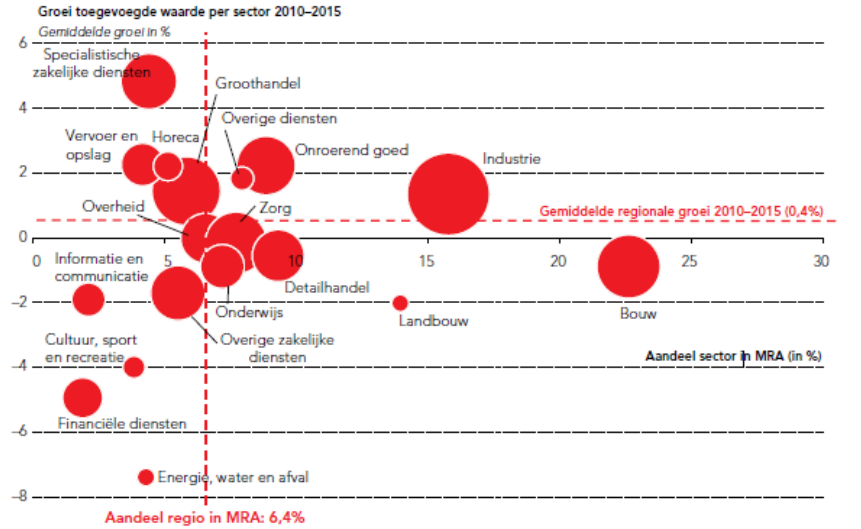
* Prognose 2016 en 2017
Bron: CBS (bewerking TNO/NEO Observatory)

ZNSTD

Specialistische zakelijke diensten sterke groeier, industrie en bouw regionaal gezien sterke pijlers

Bron: MRA
Economische Verkenningen

Figuur 4.25 Bouw en Industrie kenmerken economie van Zaanstreek-Waterland
Toegevoegde waarde per sector; gemiddelde jaarlijkse groei in procenten (verticale as), 2010–2015; procentueel aandeel sector in MRA (horizontale as); omvang (grootte van bol), 2015*

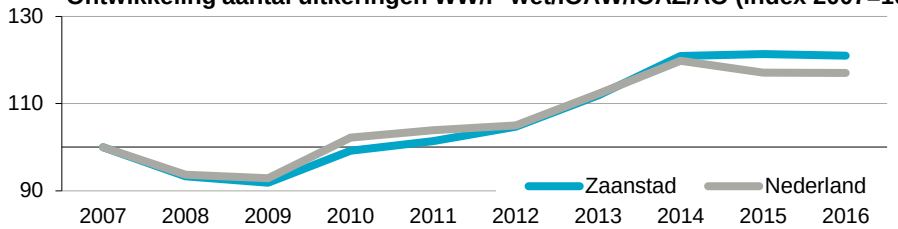
* De bolgrootte geeft uitsluitend de verhouding binnen de eigen regio weer. De omvang van de sectoren is daarom niet vergelijkbaar met die van andere deelregio's.
Bron: CBS (bewerking TNO/NEO Observatory)

ZNSTD

Uitkeringen: Zaanstad volgde landelijke trend, maar ontwikkeling laatste 2 / 3 jaar is ongunstiger

Bron: CBS
Sociale zekerheid in beeld / APE Research

Ontwikkeling aantal uitkeringen WW/P-wet/IOAW/IOAZ/AO (index 2007=100)

Conclusie:
gebruik van alle soorten uitkeringen samen sinds 2014 relatief hoog

Aantal inwoners met bijstandsuitkering (15 jaar - AOW-leeftijd per 1.000 inwoners); Peildatum: 1/6/2016

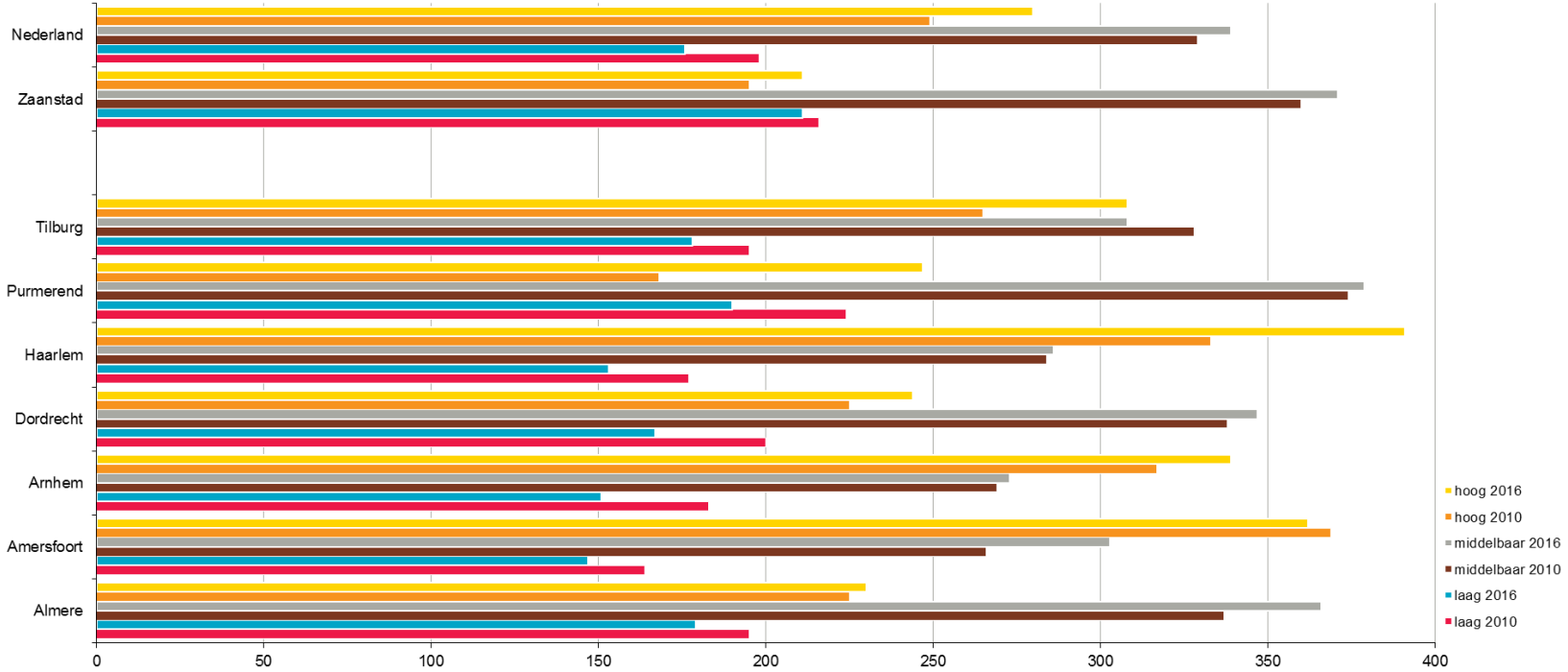
	duur bijstand		
	< 3 jaar	3 > jaar	Totaal
Arnhem	36	41	77
Dordrecht	30	27	57
Tilburg	30	25	54
Almere	23	22	44
Zaanstad	**23**	**21**	**44**
Haarlem	19	18	36
Amersfoort	18	17	35
totaal 100.000+-gemeenten	**28**	**30**	**58**

Conclusie na vergelijking met grote gemeenten:
gebruik van alle soorten uitkeringen is (toch nog) relatief laag

Aantal hoogopgeleiden in Zaanstad neemt toe, maar in verhouding met andere gemeenten is het nog laag

Bron: WSJG

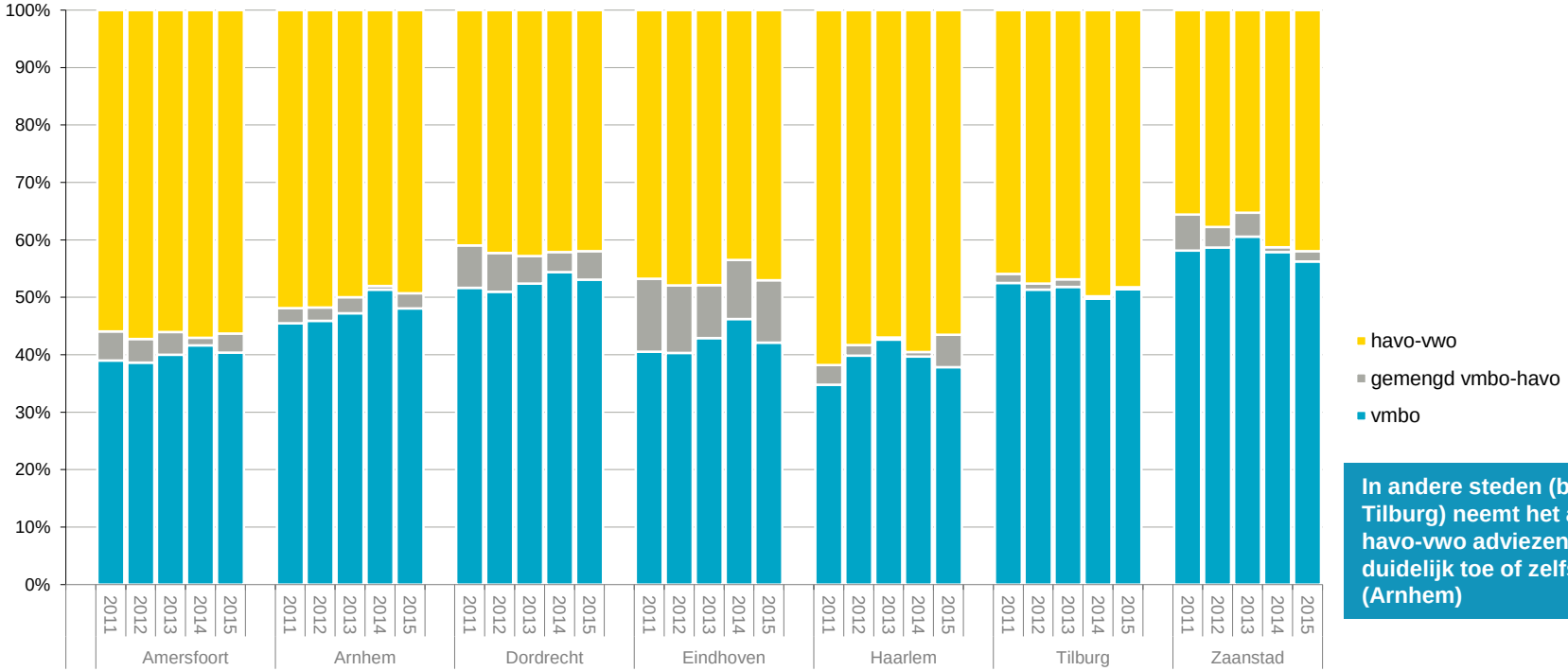
beroepsbevolking naar opleidingsniveau (aantal per 1.000 inwoners) in 2010 resp. 2016

Schooladviezen: na 2013 is er in Zaanstad een kanteling naar meer HAVO-VWO adviezen

Bron: DUO

Verdeling schooladviezen basisonderwijs 2011-2015 (vergelijking met 7 gemeenten)

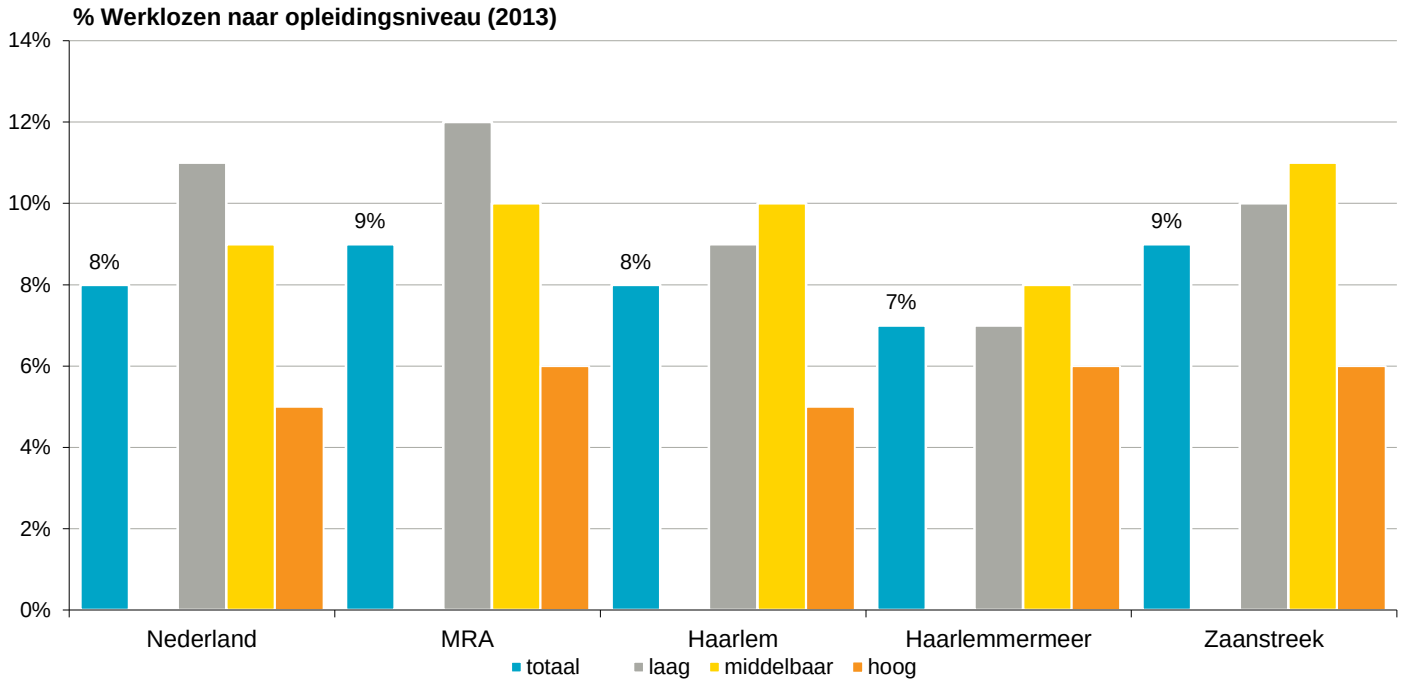

In andere steden (behalve Tilburg) neemt het aandeel havo-vwo adviezen niet duidelijk toe of zelfs wat af (Arnhem)

ZNSTD

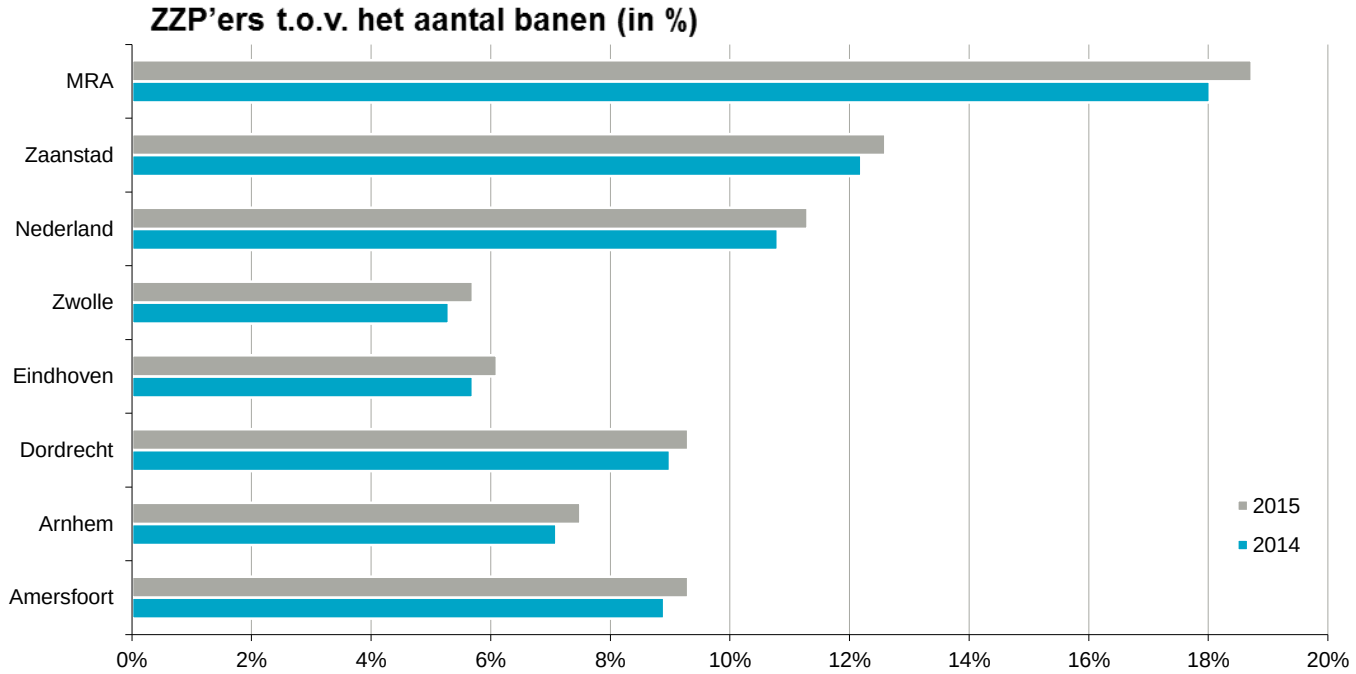
Werkloosheid onder laag opgeleiden in Zaanstad is lager dan onder middelbaar opgeleiden

Bron: CBS/TNO

Zaanstad kent relatief veel ZZP ’ers

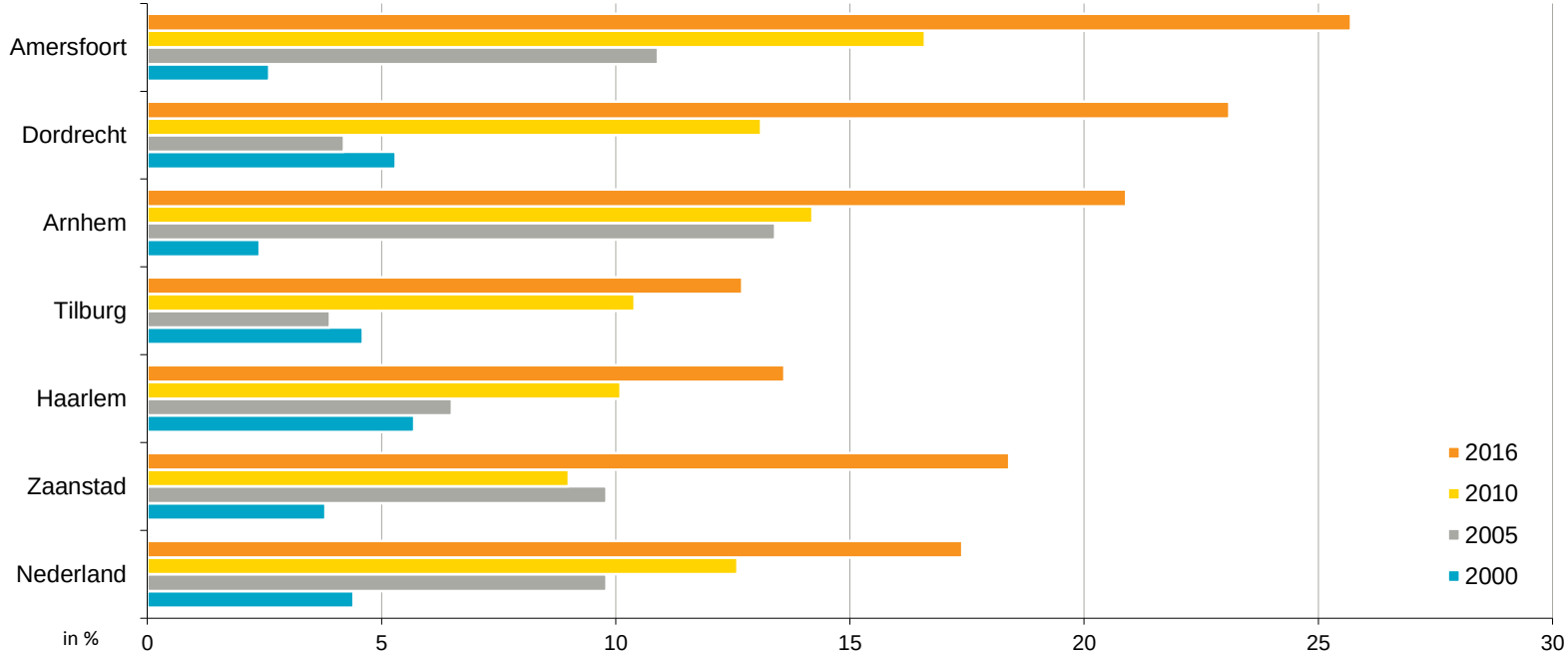
Bron: CBS/LISA

Belangrijke verklaring voor het relatief hoger aandeel ZZp’ers in Zaanstad is de sectorale opbouw van de Zaanse economie (bijv. de grote bouwsector)

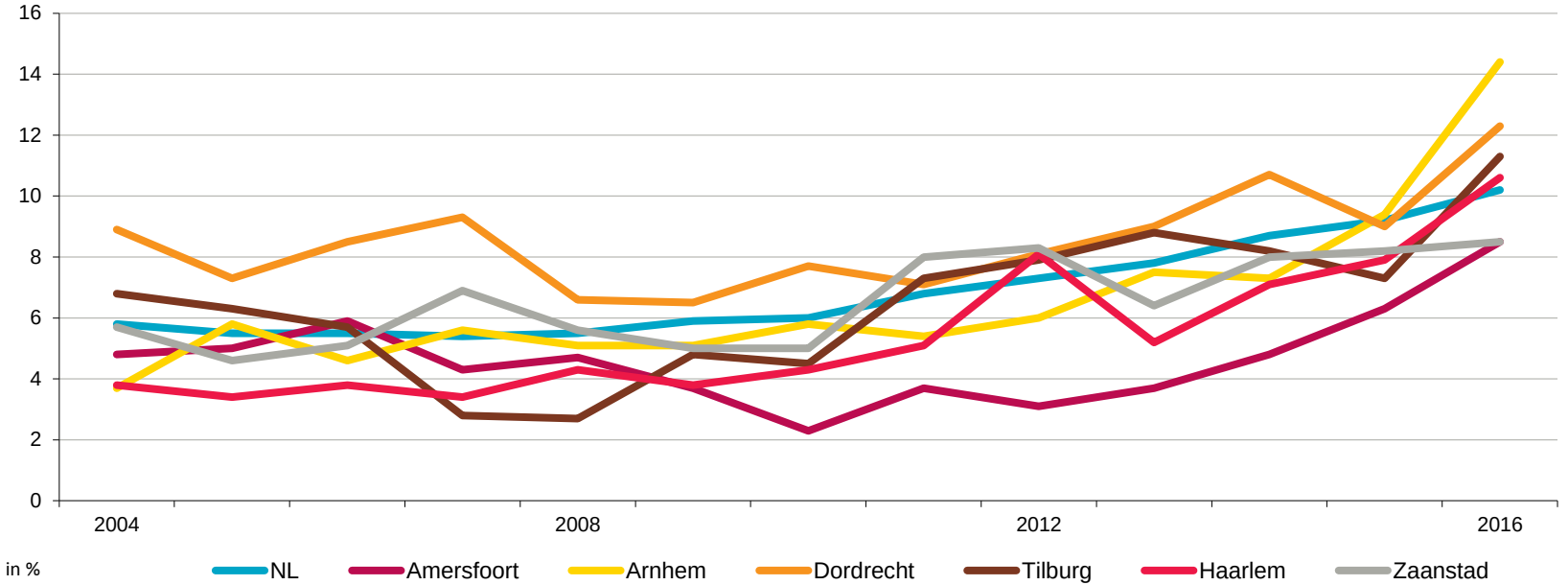
Leegstands% van kantoren overal fors gegroeid

Bron: Locatus

Leegstands% van winkels ook overal fors gegroeid

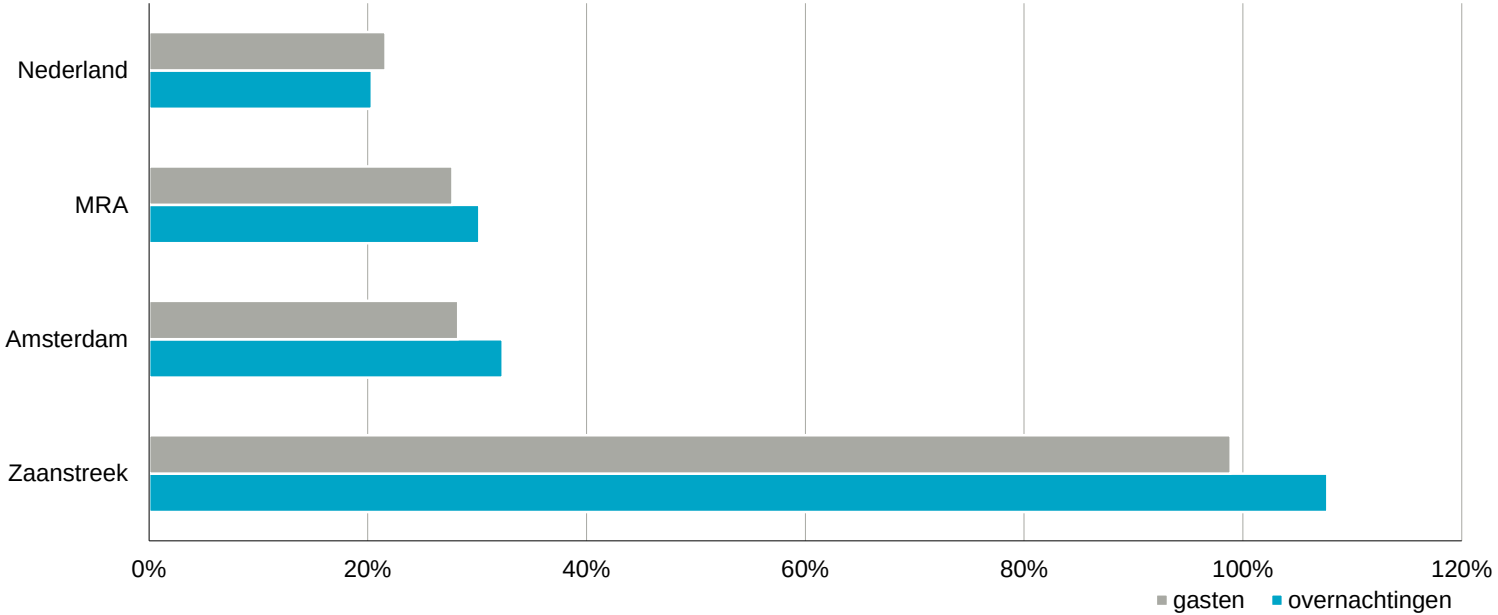
Bron: Locatus

Groei toerisme in Zaanstreek is fors

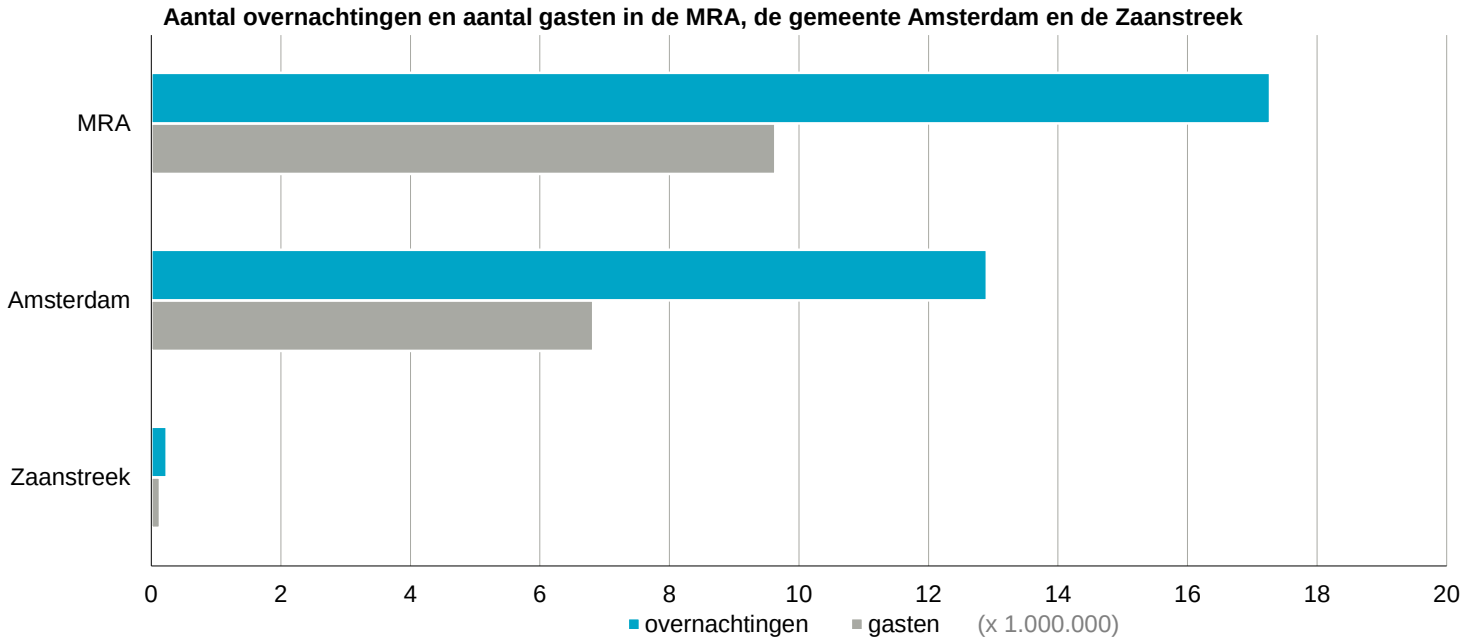
Bron: OIS Amsterdam

Ontwikkeling aantal overnachtingen resp. gasten (in %) in Nederland, MRA, Amsterdam en Zaanstreek, toename in % 2011-2015

Omvang toerisme is beperkt

Bron: OIS Amsterdam

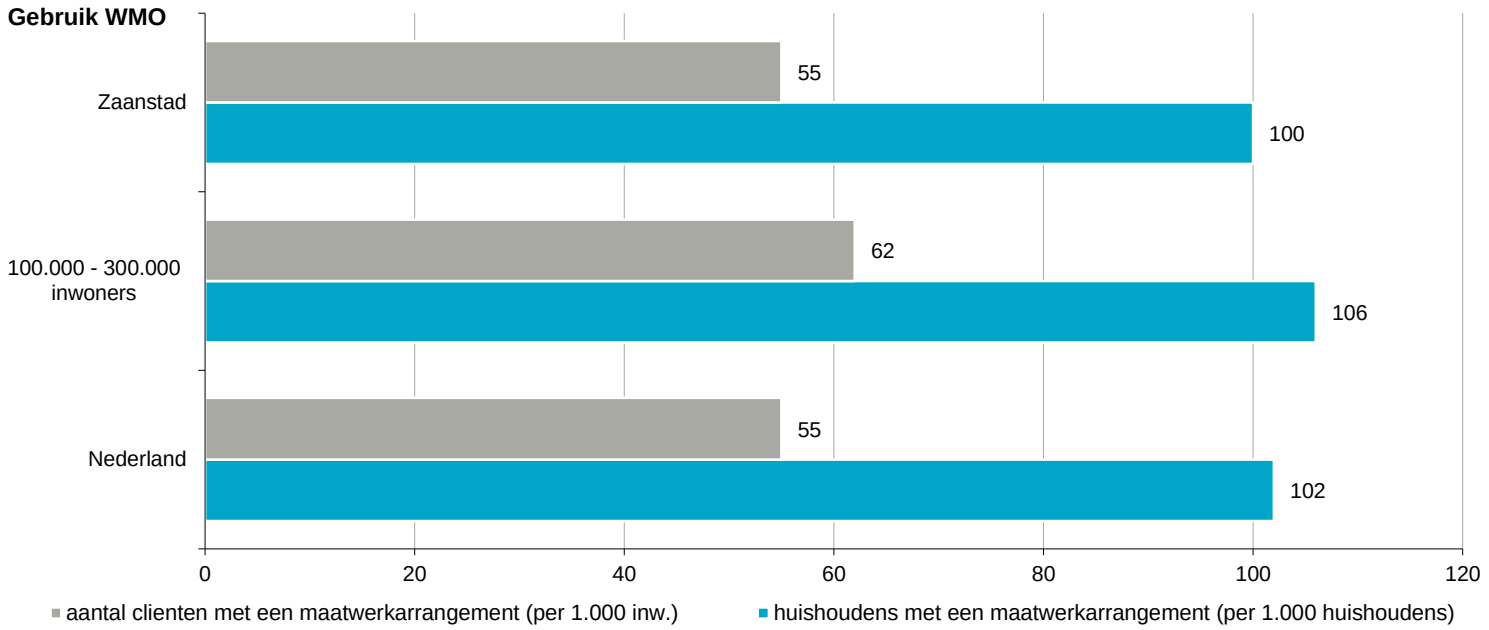

3 Sociale trends en ontwikkelingen

Gebruik WMO is in Zaanstad lager dan gemiddeld in grotere gemeenten

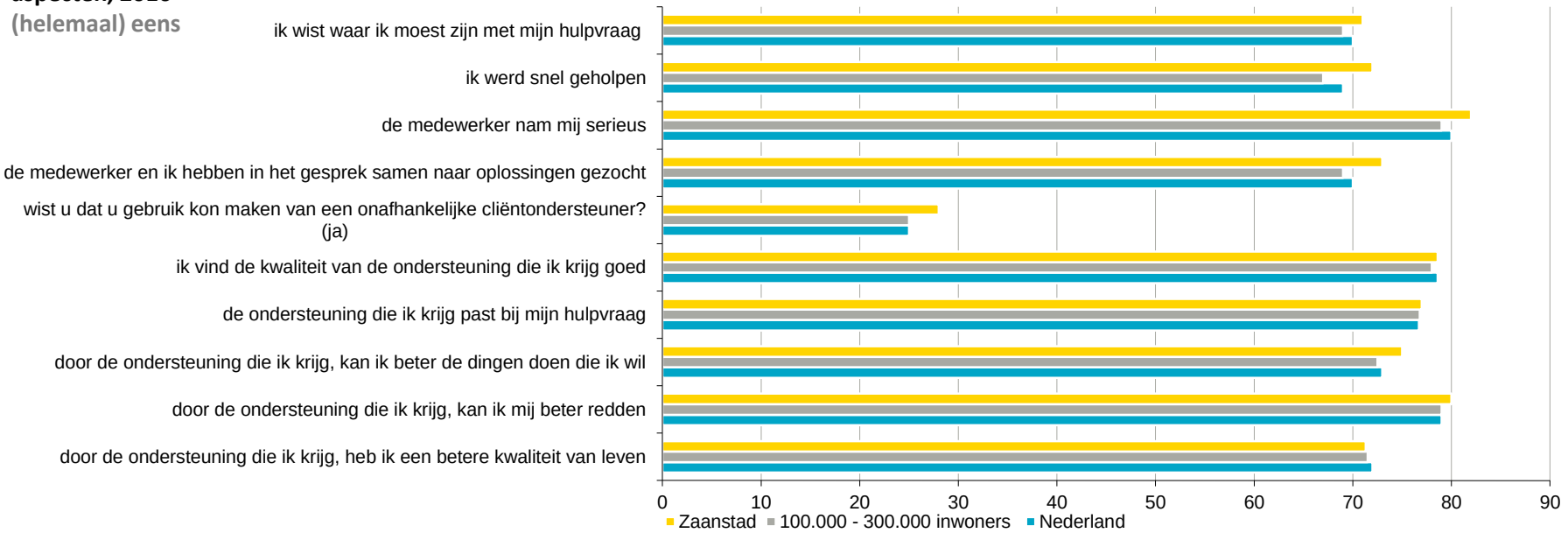
Bron: WSJG 2e halfjaar 2015

Ervaring met WMO-voorzieningen is relatief goed

Bron: WMO/WSJG/ Cliëntervaringsonderzoek 2016

Ervaringen WMO-voorzieningen, diverse aspecten, 2016
(helemaal) eens

Positie jeugd in Zaanstad op aantal aspecten: gemiddeld

Bron: Kinderen in Tel 2016

Rangorde en scores van negen gemeenten. Hoog getal in rangorde = betere overall-score

rangorde 2015	gemeente	jeugd-criminaliteit	voortijdig school-verlaten	sportlid-maatschap	uitkerings-gezin	eenouder-gezin	jeugd-werkloos heid	kinder-mishandeling 2014
289	Amstelveen	0,9%	1,5%	42,7%	3,1%	15,3%	0,6%	0,1%
124	Amersfoort	1,5%	1,8%	40,3%	5,1%	13,4%	1,7%	0,6%
88	Haarlem	2,0%	2,2%	38,8%	5,4%	16,2%	1,4%	1,7%
81	Purmerend	1,8%	2,0%	36,9%	5,8%	19,3%	1,2%	0,3%
77	**Zaanstad**	1,9%	2,1%	39,6%	7,8%	20,0%	1,7%	0,2%
40	Eindhoven	1,7%	2,7%	35,1%	8,6%	18,4%	2,2%	0,3%
32	Tilburg	1,6%	2,5%	35,4%	10,4%	19,1%	2,1%	1,4%
13	Dordrecht	2,0%	2,7%	38,7%	8,7%	18,3%	1,2%	3,1%
11	Arnhem	2,2%	2,8%	37,2%	11,3%	20,1%	2,5%	0,6%

Het rangordegetal 2015 geeft de positie in de lijst met alle Nederlandse gemeenten weer: een hoger getal betekent een betere positie.

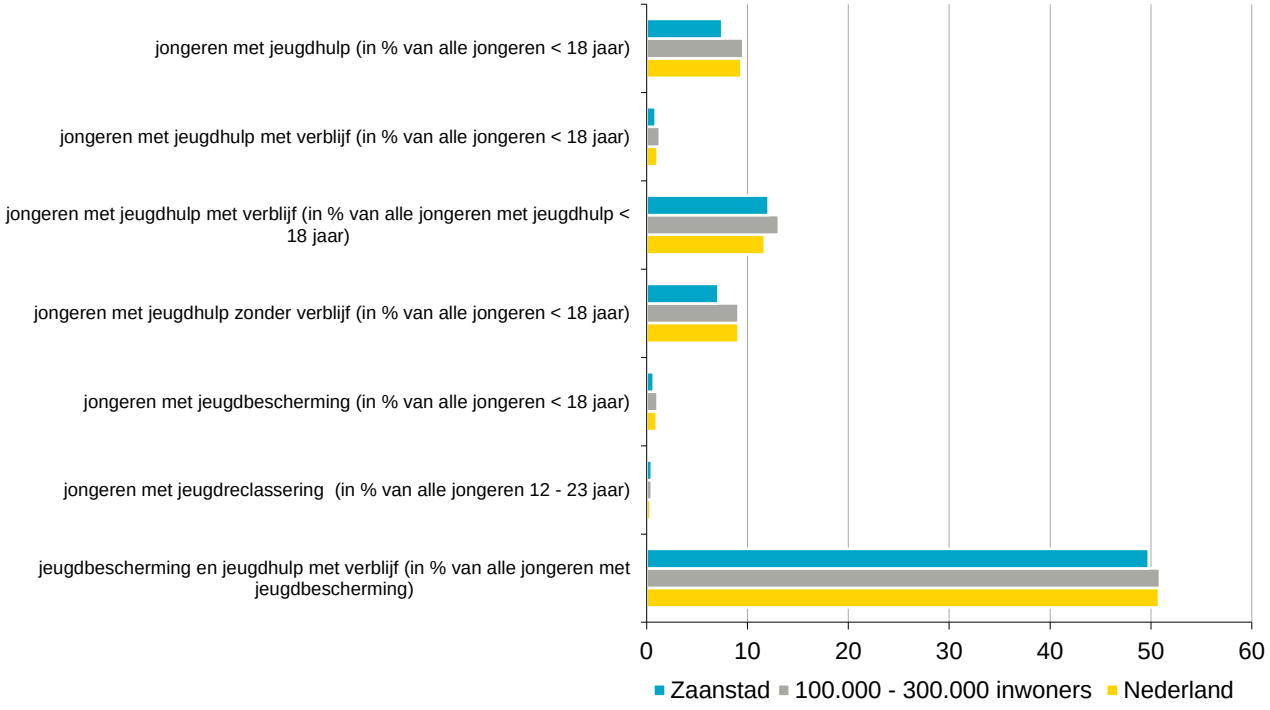
In de vergelijking met de 8 andere gemeenten staat Zaanstad precies in het midden.

ZNSTD

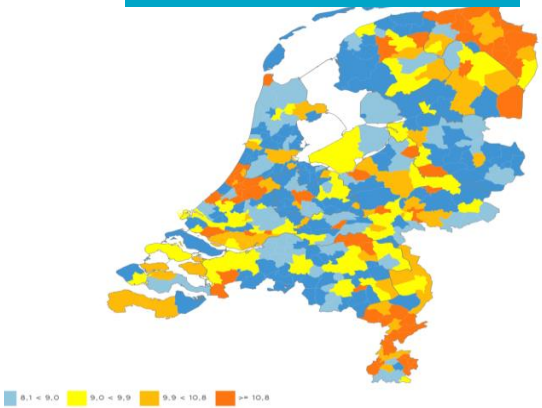
Gebruik jeugdhulp in Zaanstad is lager dan gemiddeld

(2e halfjaar 2016)

Bron: CBS Jeugd

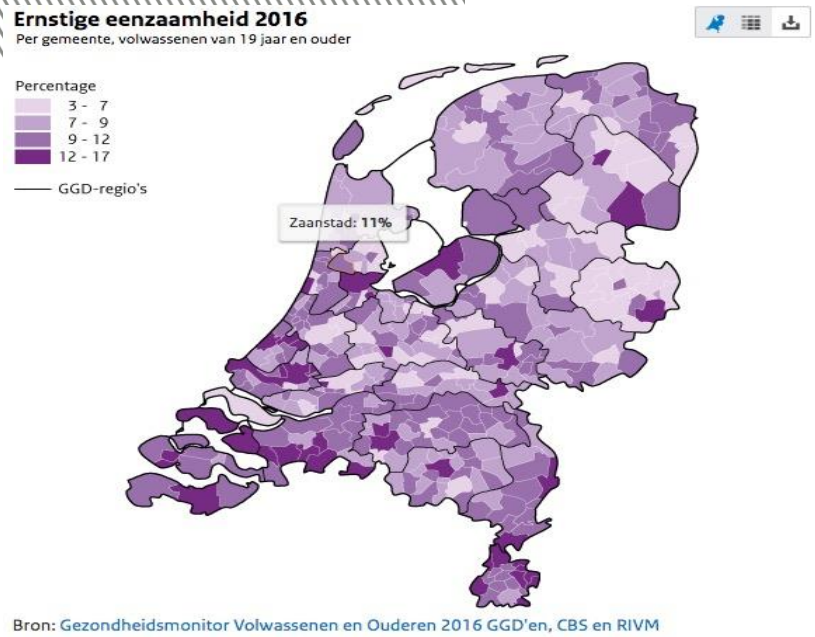

Kaart Nederlandse gemeenten: Jongeren met jeugdhulp (in % van alle jongeren met jeugdhulp <18 jaar)

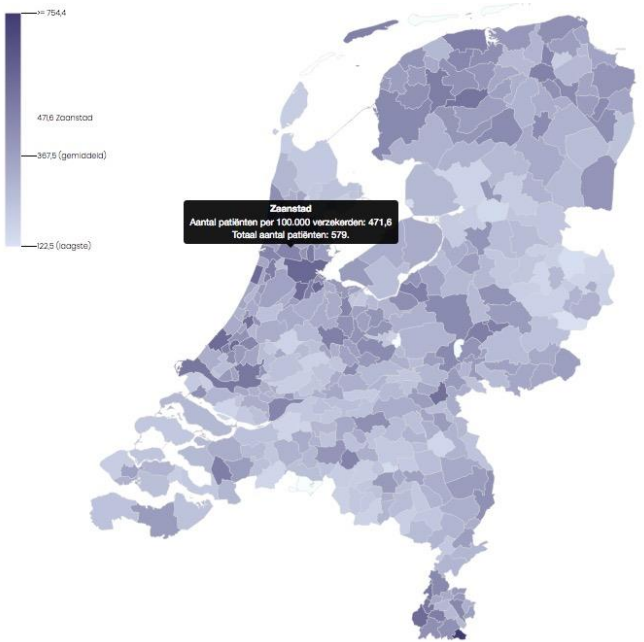
Iets hogere mate van eenzaamheid in Zaanstad

Bron: Gezondheidsmonitor
GGD's, CBS en RIVM/Zorgprisma Publiek/Vektis

Een mogelijk gevolg volgens het RIVM

Aantal patiënten met depressie per 100.000 verzekerden, 2016

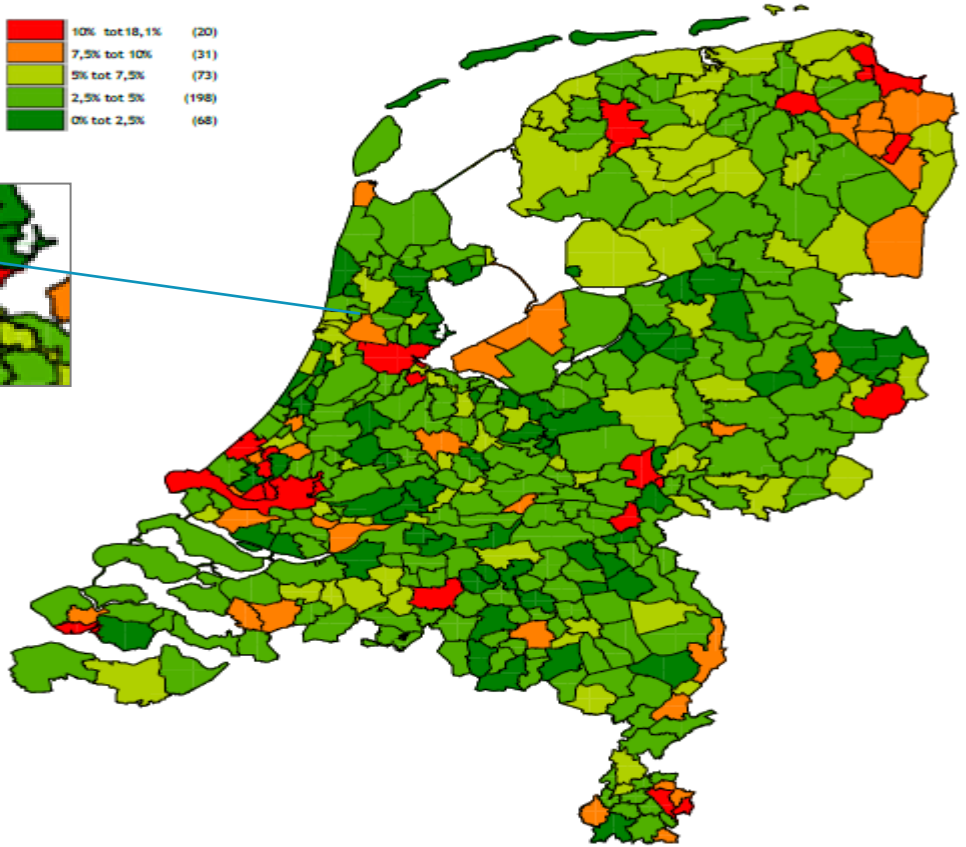
In Zaanstad komt iets meer ernstige eenzaamheid voor dan in veel andere gemeenten. Het RIVM noemt als mogelijke gevolgen van eenzaamheid verhoogde kansen op depressie (prevalentie is zichtbaar in de rechterkaart), eerder overlijden, Alzheimer en hartaandoeningen.

ZNSTD

Aandeel kinderen in armoede is gestegen

(percentage 0 t/m 17-jarigen in een uitkeringsgezin)

Bron: Kinderen in Tel 2016

In Zaanstad leven meer kinderen in een uitkeringsgezin dan gemiddeld in Nederland.

In Zaanstad is het percentage kinderen in een uitkeringsgezin tussen 2010 en 2015 gestegen: van 4,5% naar 7,8%.

Hiermee staat Zaanstad in de top 10 van stijgers (op nummer 9).

Jeugdwerkloosheid: hoger dan gemiddeld

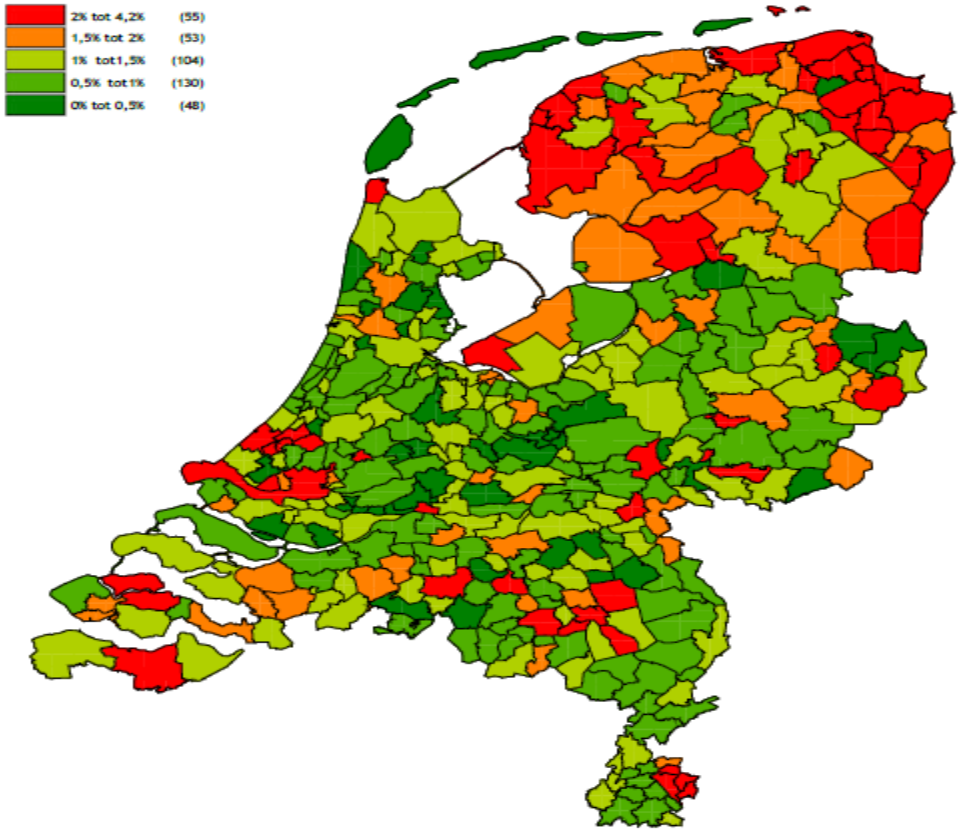
(percentage niet-werkende werkzoekende jongeren van 16 t/m 22 jaar)

Bron: Kinderen in Tel 2016

In Zaanstad komt meer jeugdwerkloosheid voor dan gemiddeld in Nederland of in de regio.

Kanttekeningen:

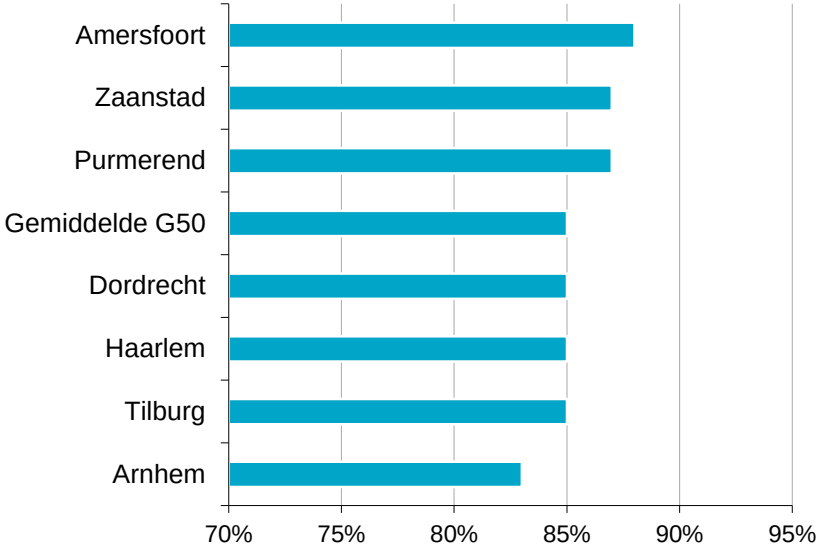
- **In Zaanstad ligt het percentage jeugdwerklozen (1,7%) nog altijd veel lager dan het gemiddelde van de totale beroepsbevolking (5,6%, oktober 2016, voor heel Nederland)**
- **Hier zijn vooral forse regionale verschillen zichtbaar.**

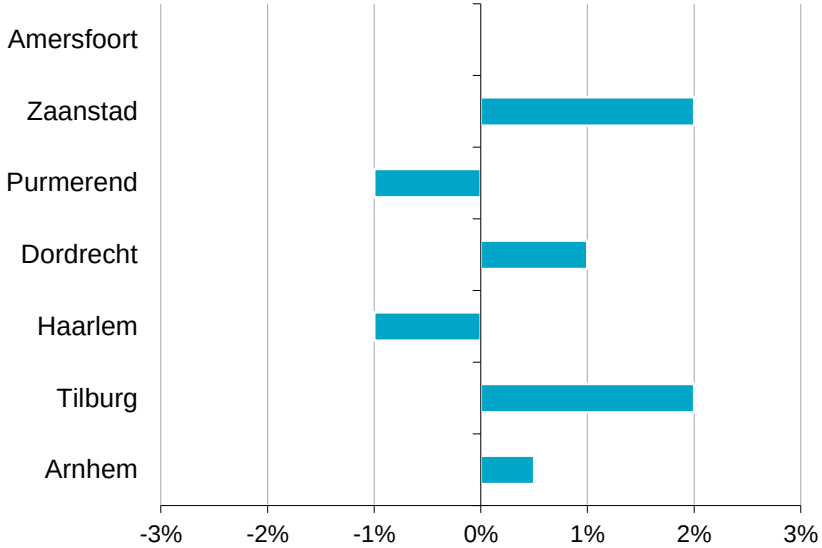
Geluk: de Zaanse bevolking is relatief gelukkig

Bron: Atlas voor Gemeenten 2017

Gelukkige mensen als % van de bevolking

Langjarige ontwikkeling

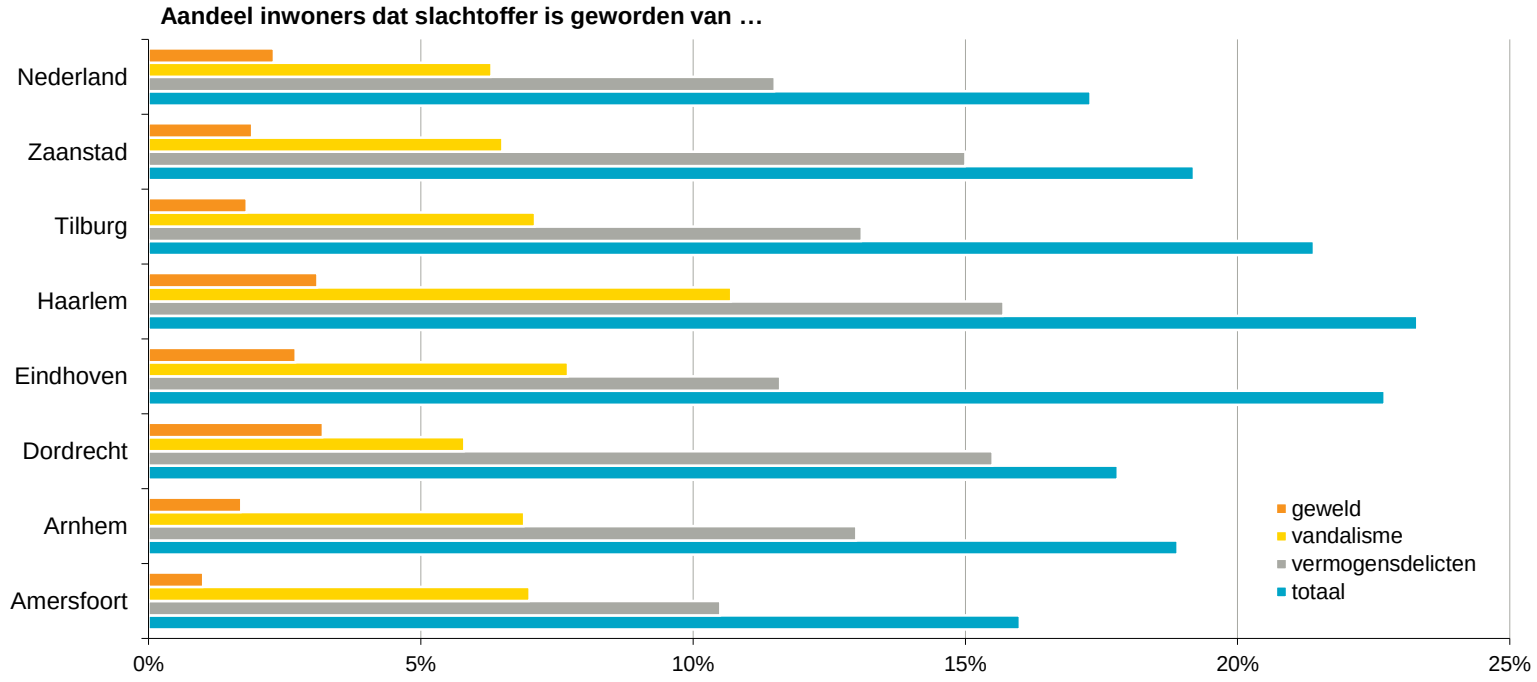

4 Veiligheidstrends

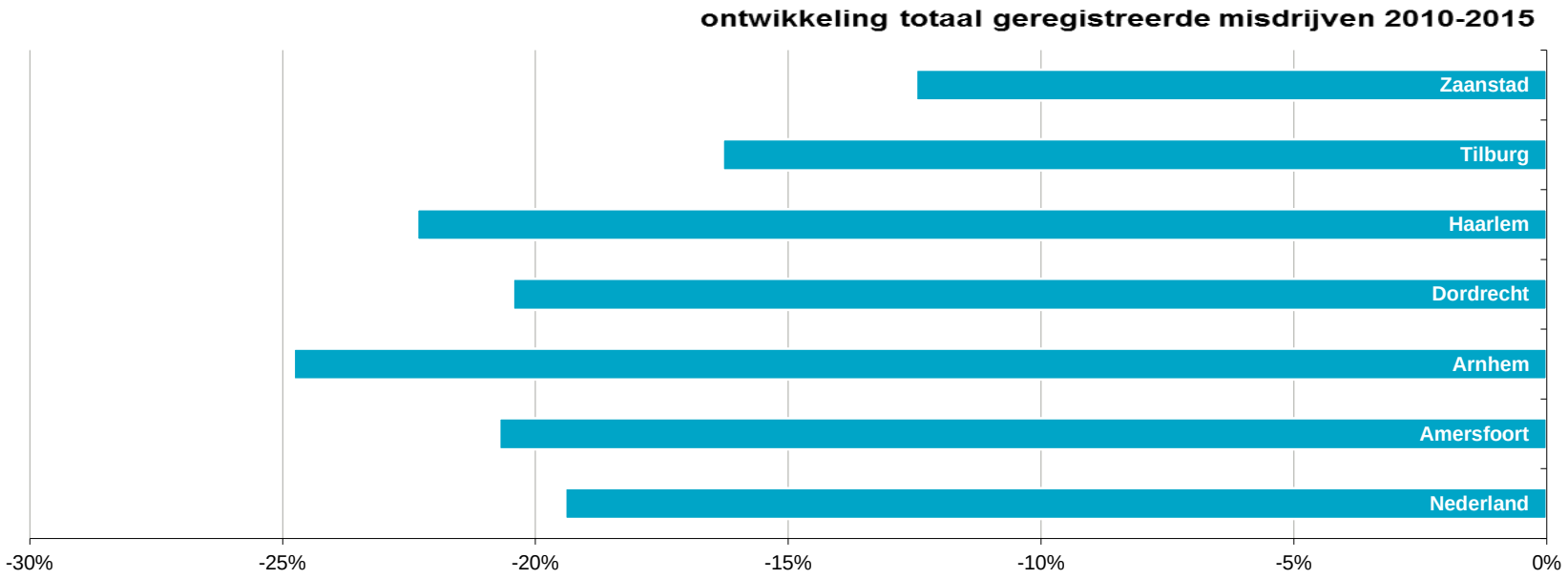
Veiligheid in Zaanstad is gemiddeld

Bron: Veiligheidsmonitor 2016

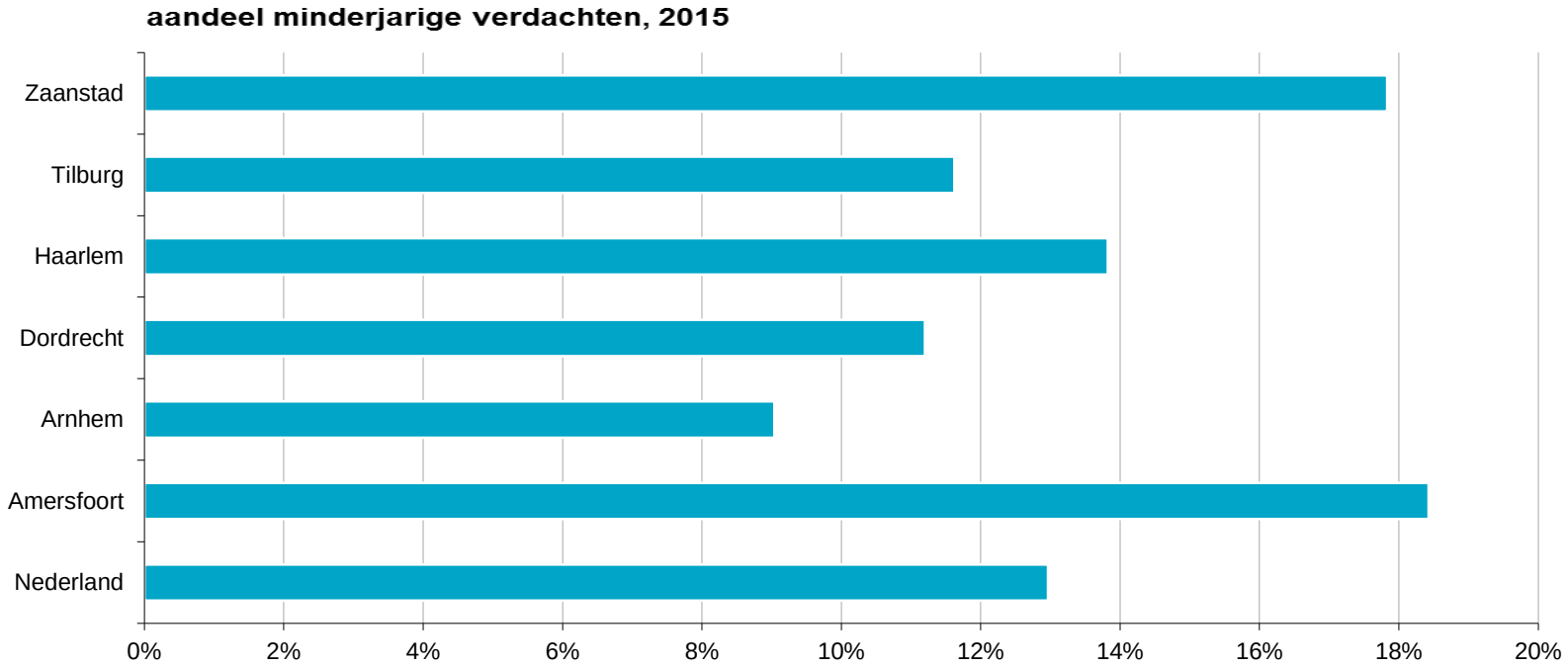
Overal daling geregistreerde misdrijven, in Zaanstad wat minder dan gemiddeld

Bron: CBS/Politie

Relatief veel minderjarige verdachten in Zaanstad

Bron: CBS/Politie

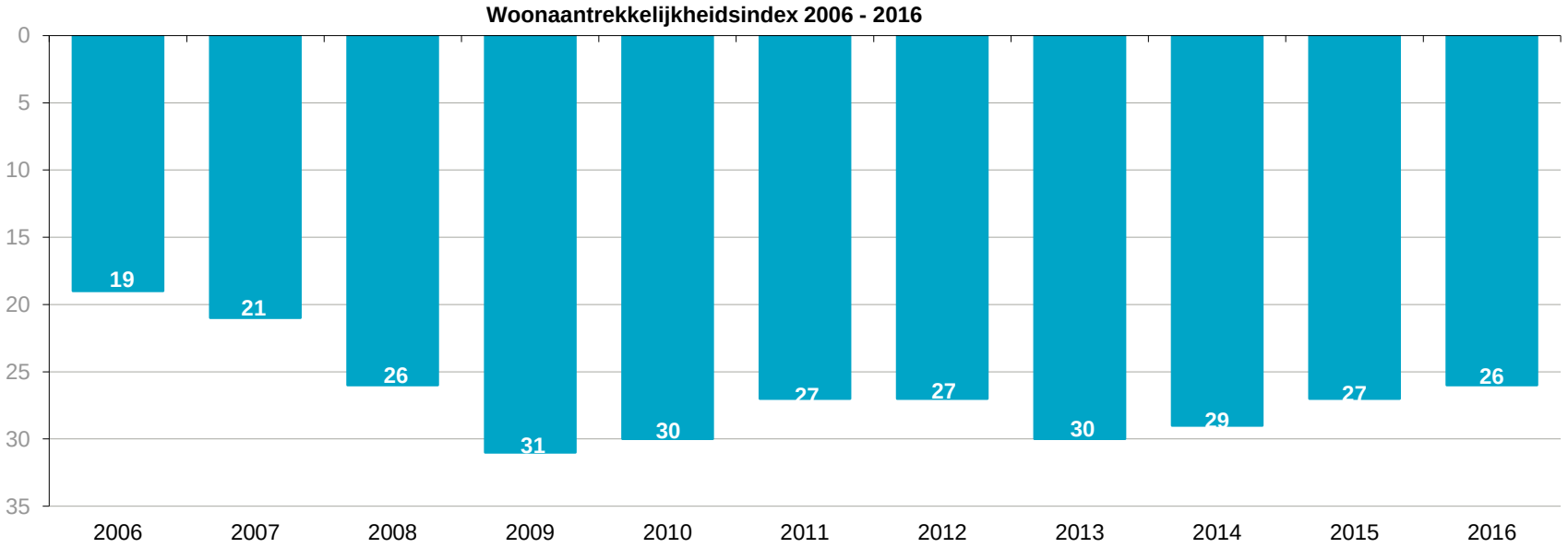

5 Ruimtelijke - en woontrends

Woonaantrekkelijkheid van Zaanstad vergeleken met 50 grote gemeenten

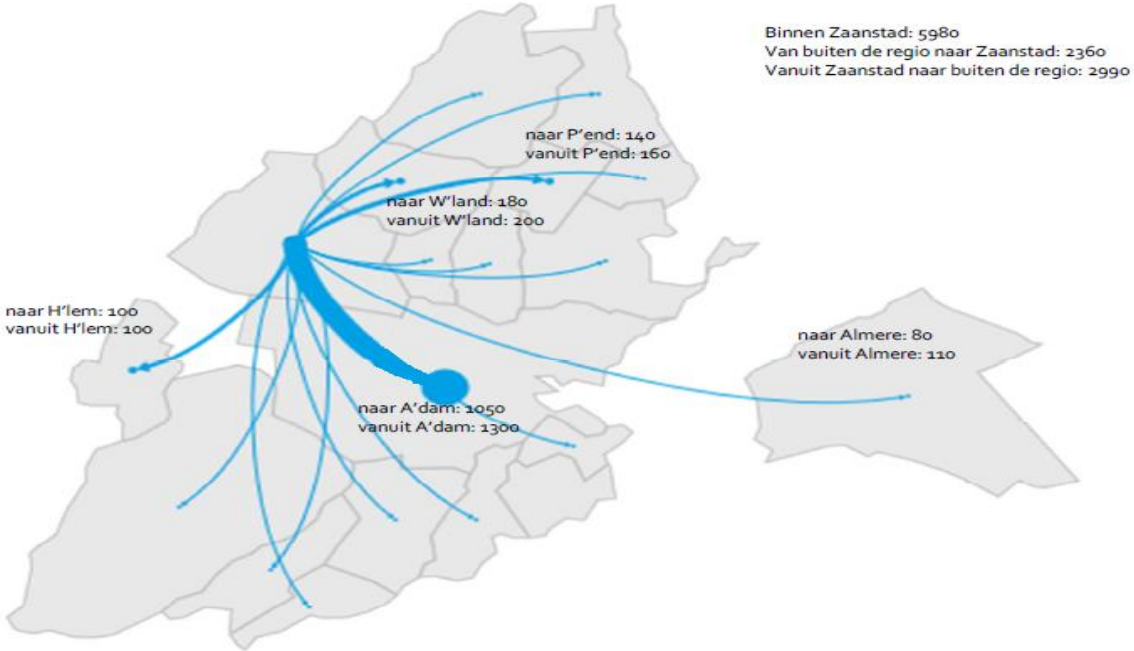
Bron: Atlas van Gemeenten

Positie ranglijst (uitleg): 1 = hoog, 50 = laag
Zonder regionale factoren, die mede de plaats van de gemeente op de index bepalen, komt Zaanstad op plaats 41 (2016).

Zaanstad heeft sterke verhuisrelatie met Amsterdam

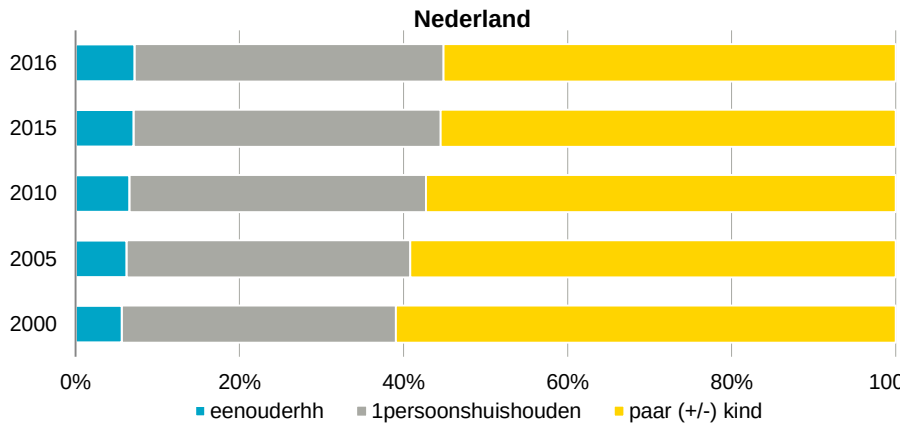
Bron: WiMRA/OIS Amsterdam

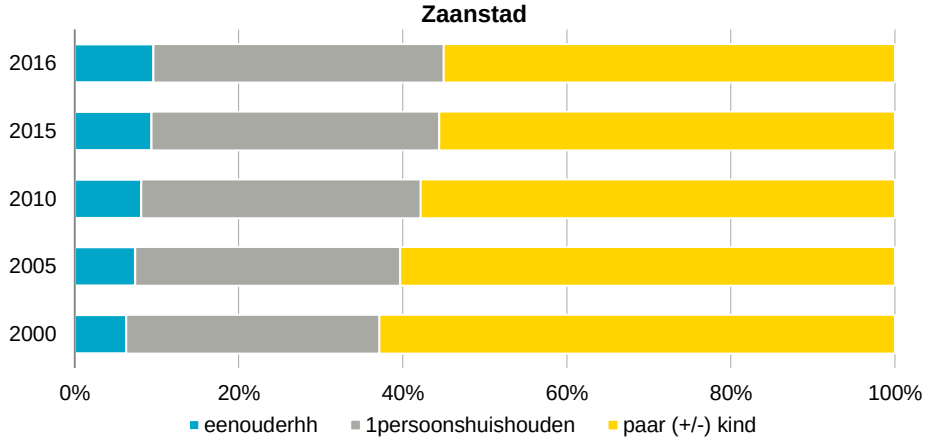

Gezinsverdunning: meer eenpersoonshuishoudens, landelijk trend, ook in Zaanstad zichtbaar

Bron: CBS

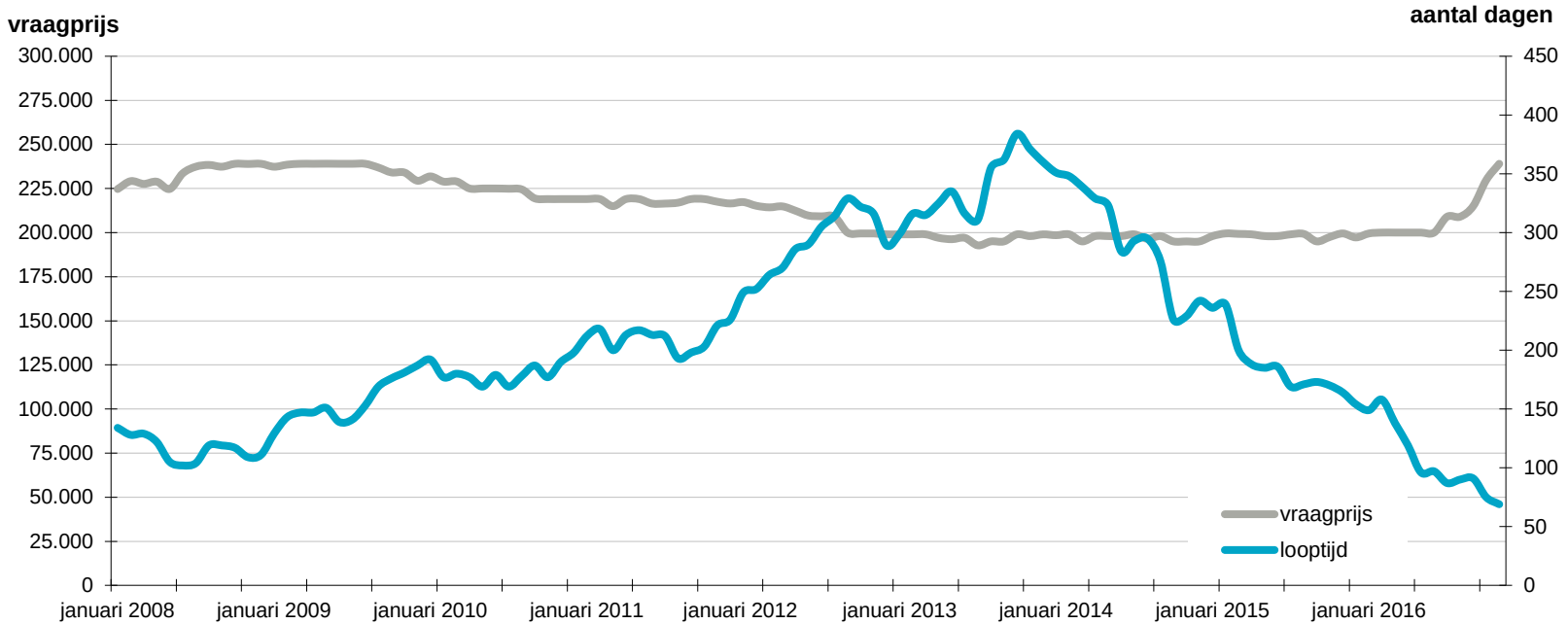
Ontwikkeling huishoudenssamenstelling Nederland en Zaanstad (2000 – 2016))

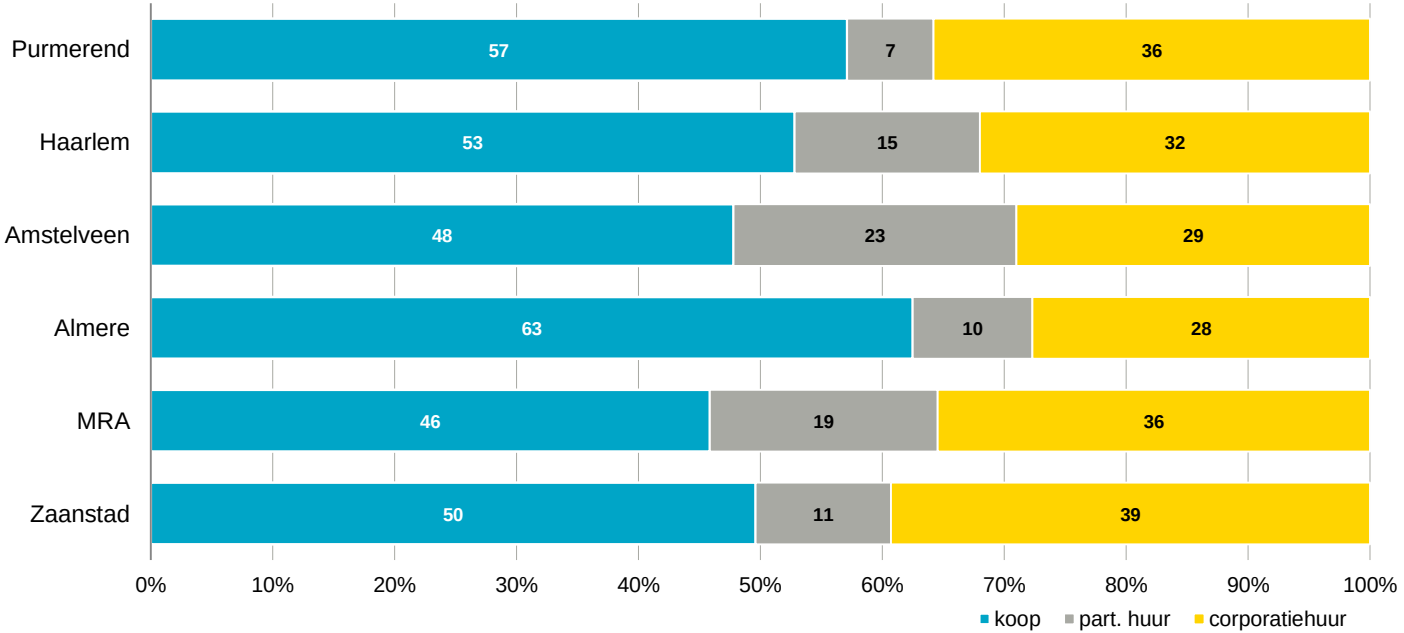
Looptijd en prijzen woningen in Zaanstad

Bron: NVM

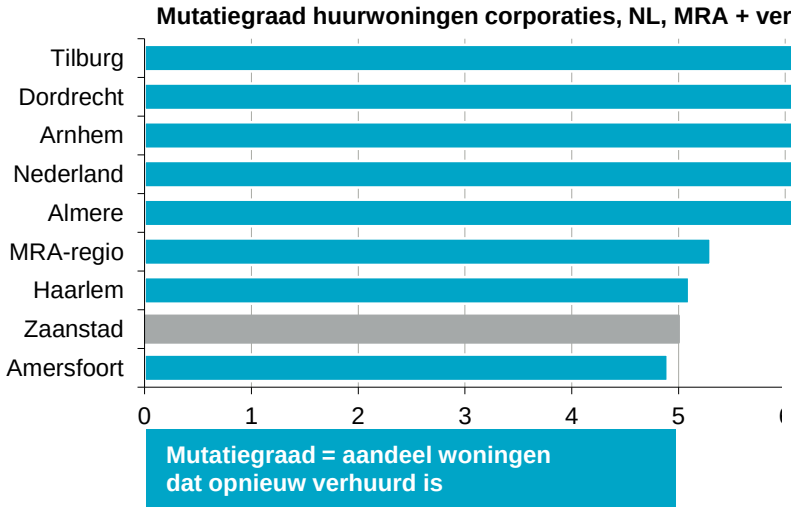
Voorraad woningen naar eigendom

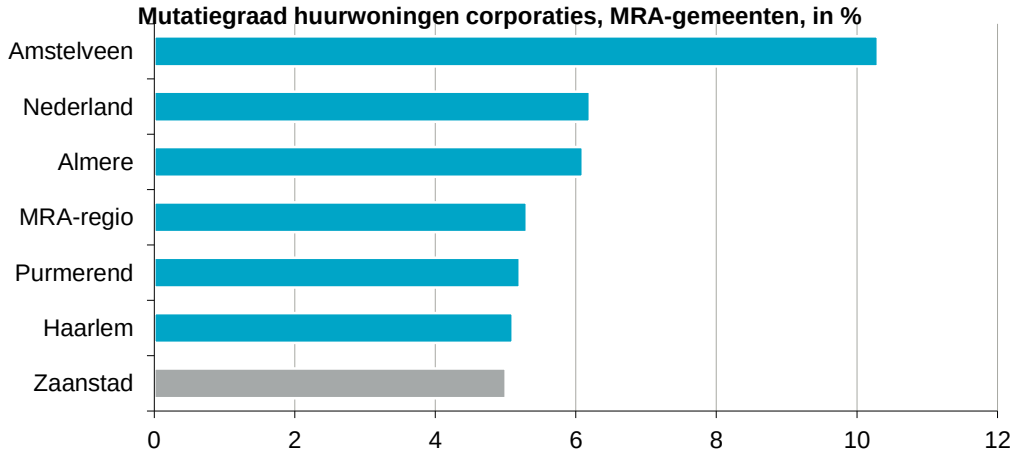
Bron: OIS Amsterdam

Weinig dynamiek op de corporatiemarkt (lage mutatiegraad sociale huurwoningen)

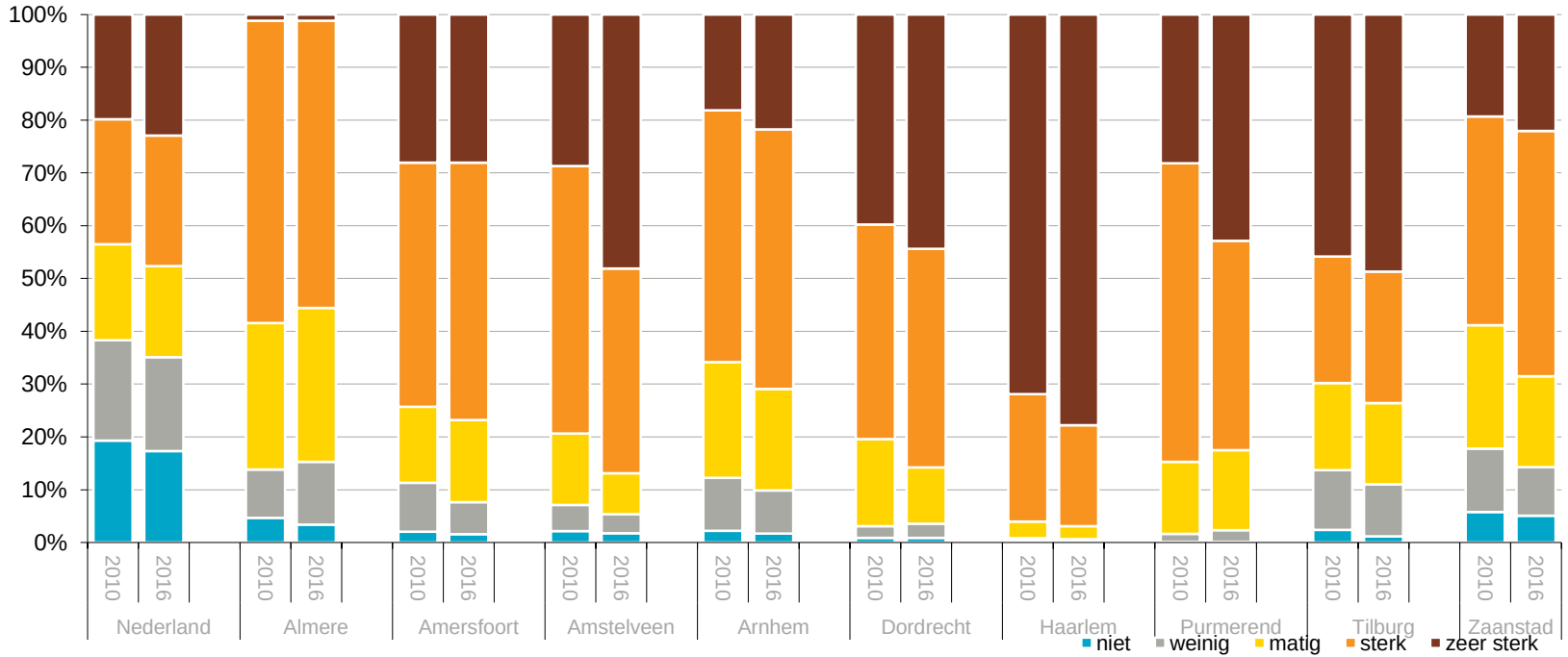
Bron: Lokale monitor wonen 2014

Verdichting in Zaanstad neemt toe

Bron: CBS

verstedelijkingsgraad = gebaseerd op aantal adressen per km²

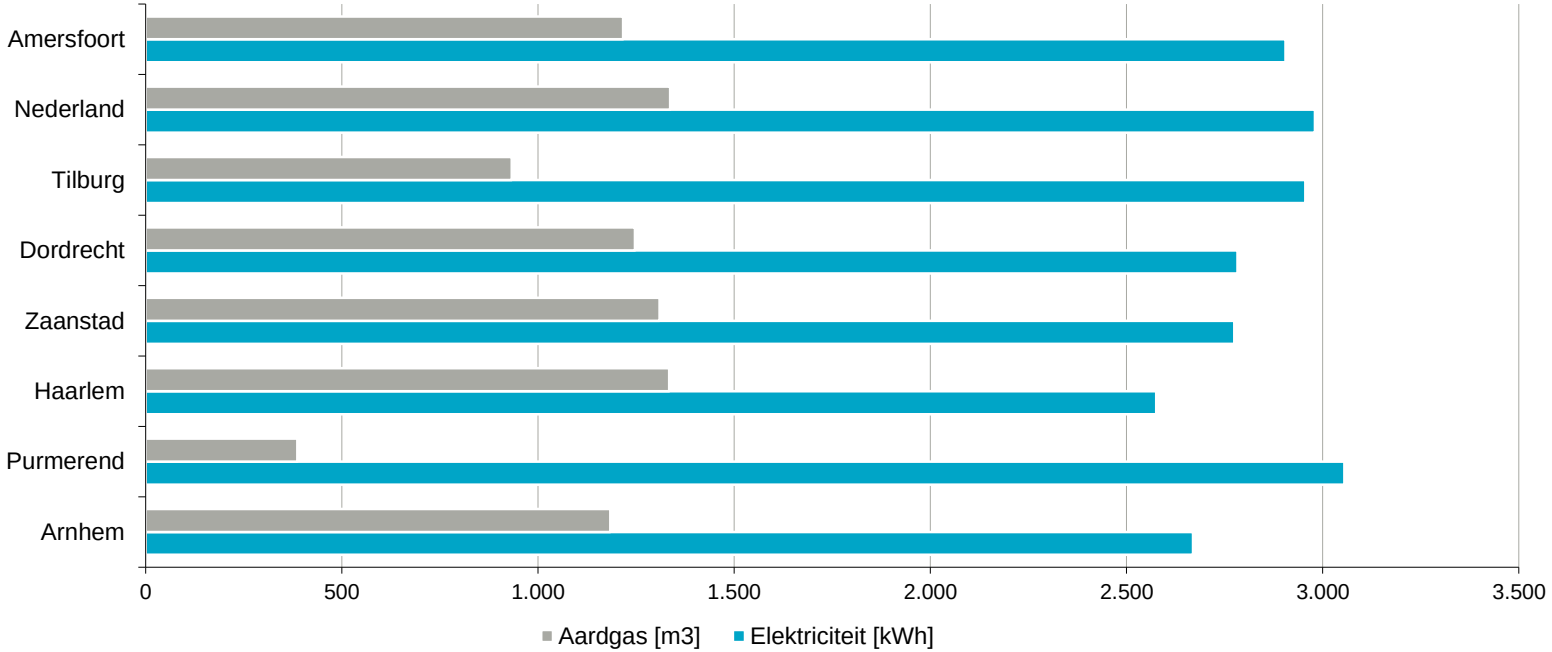
verstedelijkingsgraad in 2010 en 2016

6 Transitie naar duurzaamheid

Gemiddeld energieverbruik in 2015 per woning

Bron: CBS

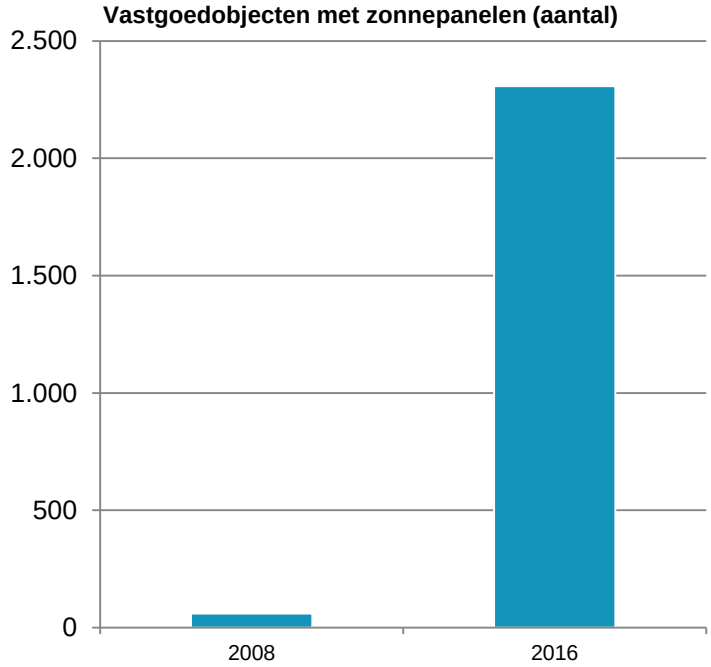

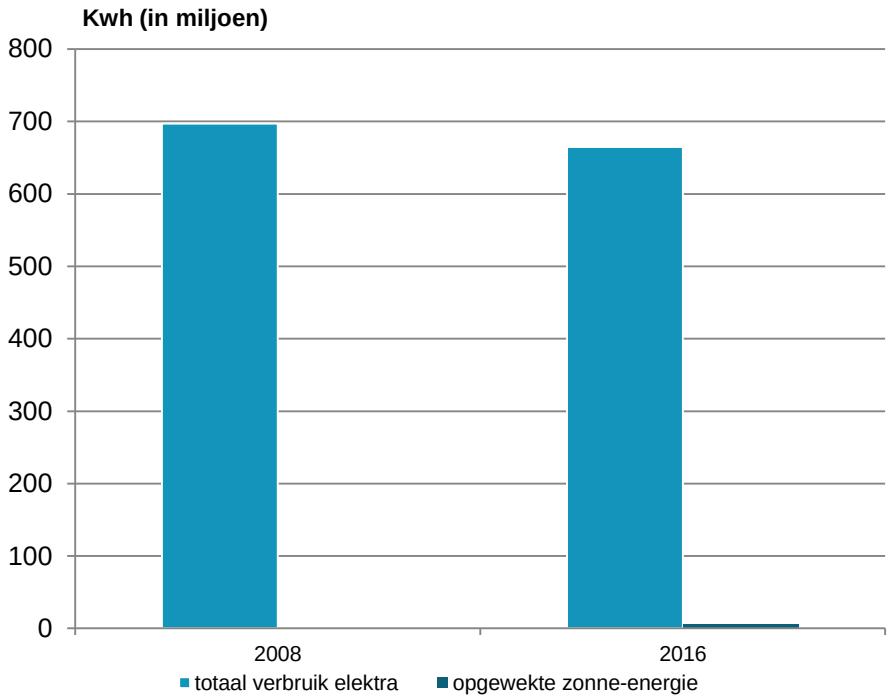
* Purmerend kent relatief veel stadsverwarming

ZNSTD

Stijging in Zaanstad van aantal objecten met zonne-panelen, maar bijdrage (kwh) nog zeer beperkt

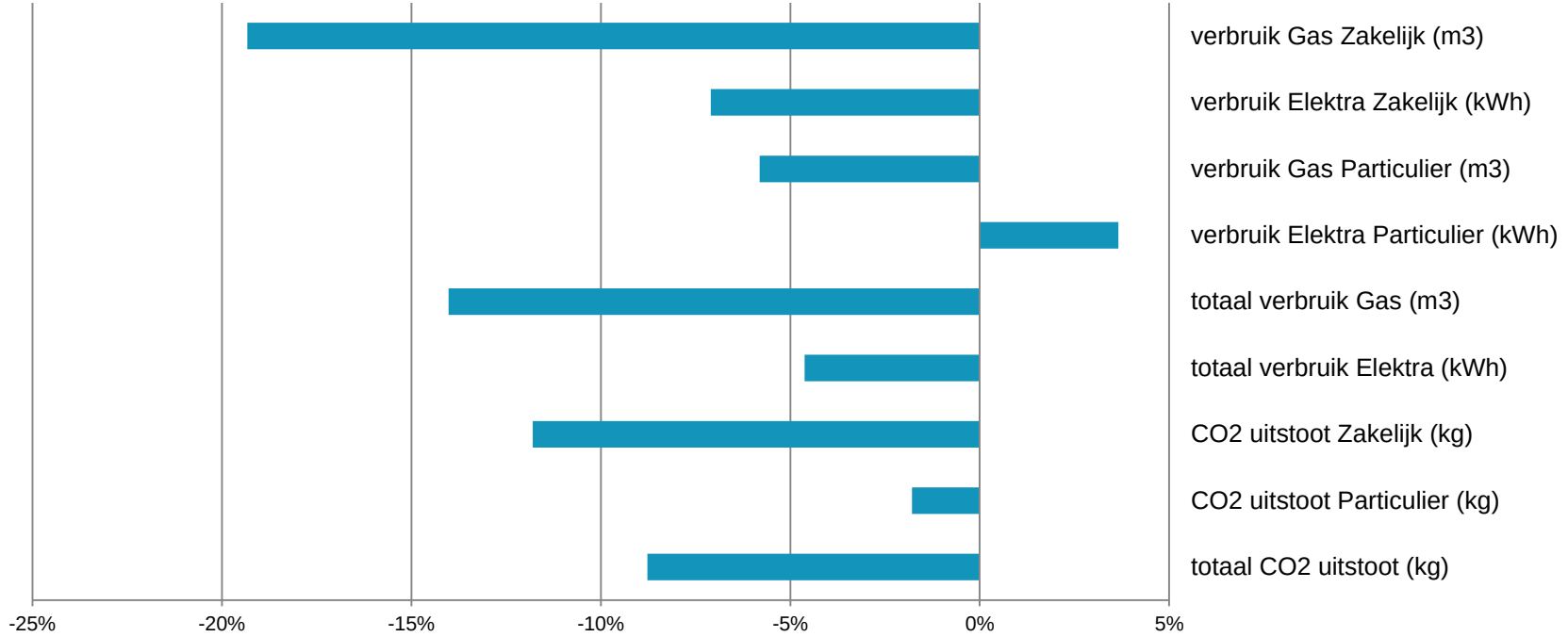
Bron: Energie in Beeld/ Liander

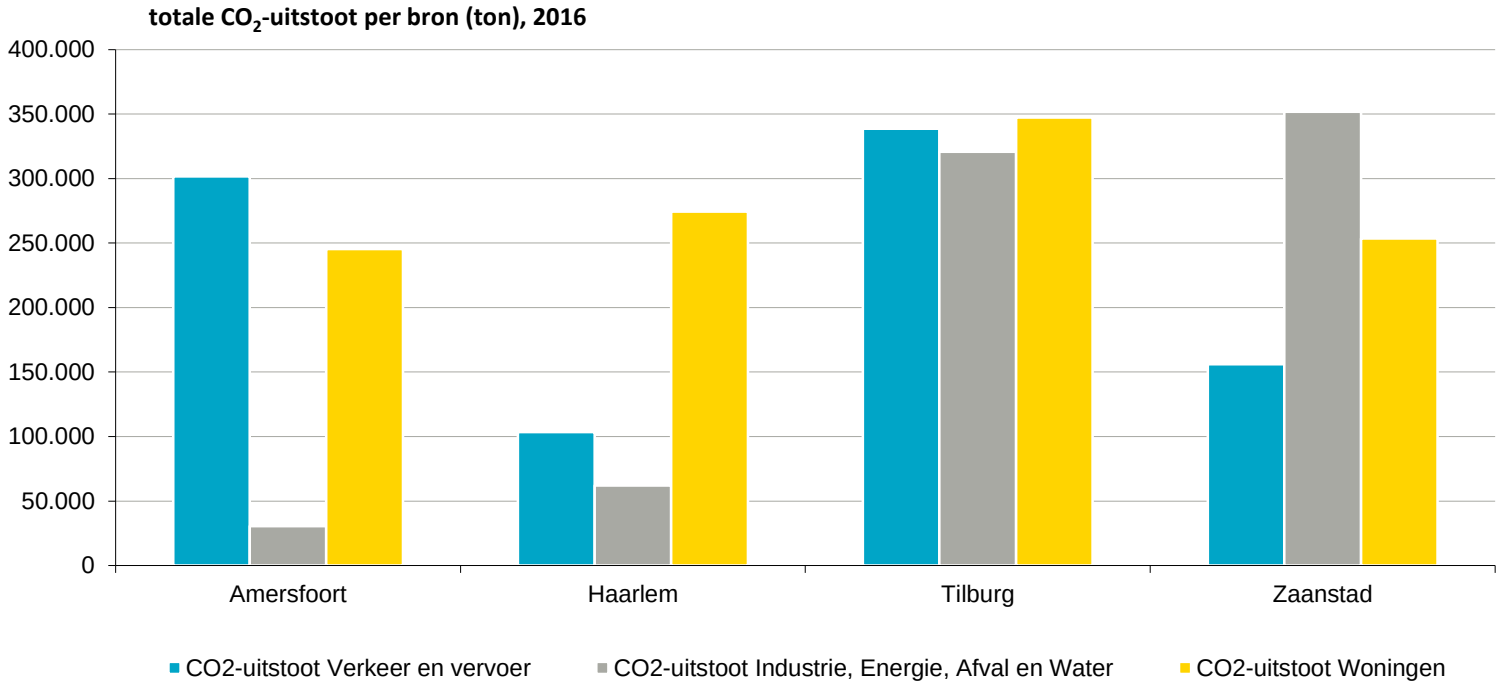
Energieverbruik en uitstoot CO_2 in Zaanstad daalt (2008-2016)

Bron: Energie in Beeld/Liander

Industrie levert in Zaanstad een forse bijdrage aan CO_2-uitstoot, verkeer daarentegen relatief beperkt

Bron: Klimaatmonitor.databank.nl

7 Sport en cultuur

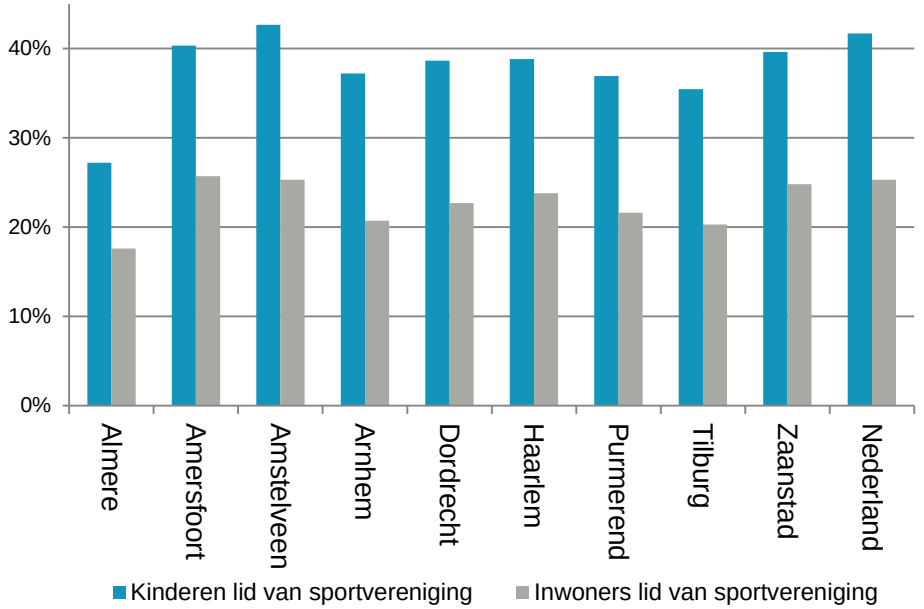
Sport in Zaanstad: relatief veel inwoners lid van een sportvereniging (relatief beperkte financiële middelen)

Bron: CBS/WSJG

Uitgaven op het gebied van sport, Nederland en Zaanstreek 2017 (in euro/per inwoner)

Gemeentelijke taakvelden	Nederland	Zaanstreek (CR)
Totaal sport, cultuur en recreatie	255	187
Sportbeleid en activering	17	8
Sportaccommodaties	63	50

Aantal inwoners dat lid is van een sportvereniging, 2017

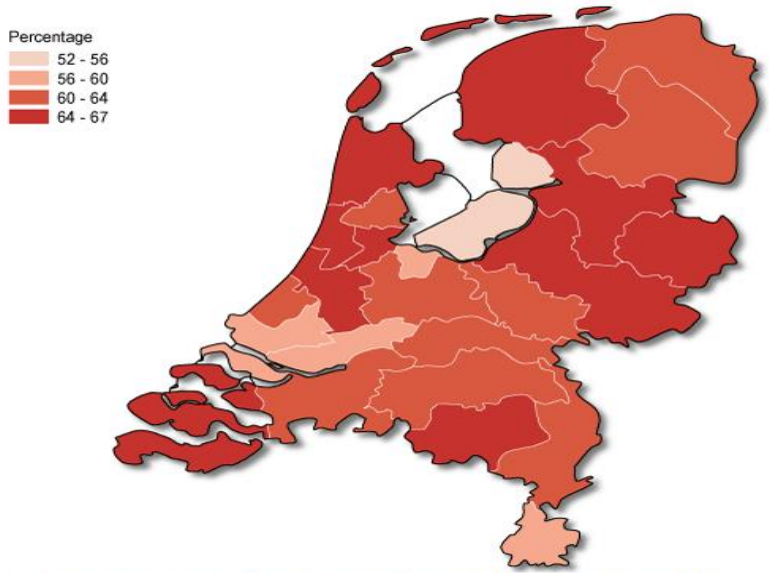
Beweeg- en fitnorm (in GGD-regio's)

Bron: GGD/CBS/RIVM

Beweegnorm per GGD-regio

Beweegnorm 2016

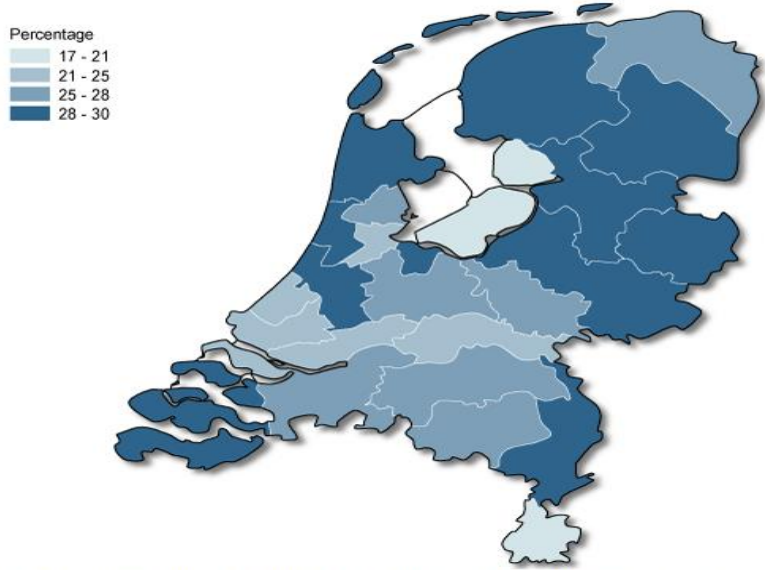
per GGD-regio, volwassenen van 19 jaar en ouder

Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2016, GGD'en, CBS en RIVM

Fitnorm 2016

per GGD-regio, volwassenen van 19 jaar en ouder

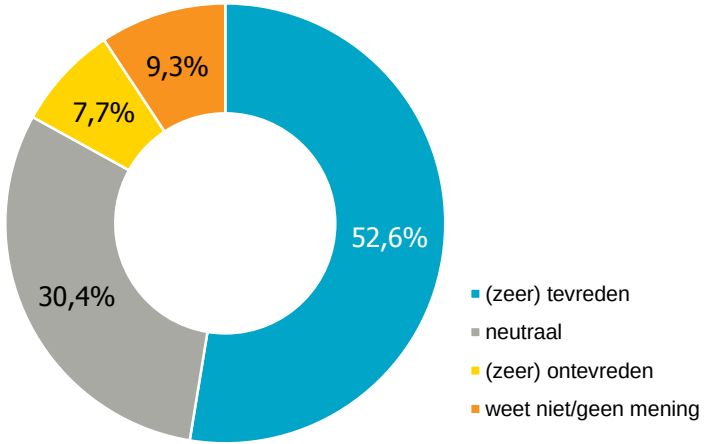
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2016, GGD'en, CBS en RIVM

ZNSTD

Waardering culturele voorzieningen in Zaanstad; bezoek en waardering Zaantheater en popconcerten

Bron: Zaanpeiling 2013-2017

bezoek Zaantheater, popconcert	% inwoners	aantal keer (gemiddeld)
2013		
Zaantheater	37%	2,8
Popconcert	16%	4,8
2014		
Zaantheater	38%	2,4
Popconcert	27%	2,3
2015		
Zaantheater	39%	2,4
Popconcert	34%	2,5
2016		
Zaantheater	38%	2,4
Popconcert	34%	3,0
2017		
Zaantheater	36%	2,4
Popconcert	32%	2,8

Ruim de helft van het aantal inwoners is in 2017 (zeer) tevreden over de culturele voorzieningen in Zaanstad

Het cultureel aanbod in Zaanstad wordt gewaardeerd met een 6,7

Podiumkunsten: positie Zaanstad op ranglijst G50 (o.b.v. aantal uitvoeringen per 1.000 inwoners)

Bron:
Atlas van Gemeenten 2017

